Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 33 (1683) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК 14 ЖНІЎНЯ 1988 г. ЦАНА 20 зл.

МІТЫНГ ДРУЖБЫ

У другой палавіне ліпеня 1944 года пад націскам Савецкай Арміі ўцякалі немцы з Беласточчыны.

18 ліпеня 1944 г. воіны Гвардзейскай арміі пад камандаваннем генерала Паўла Батава прынеслі вызваленне Гайнаўцы. Закончыўся страшны перыяд нямецкай акупацыі.

44-ую гадавіну вызвалення гайнаўяне святкавалі разам з жыхарамі Свіслачы, вызваленай на дзень раней — 17 ліпеня 1944 г.

У час урачыстага адкрыцця сустрэчы ў цэнтры Гайнаўкі (17.07.) да двухсотасабовай дэле-

(Працяг на стар. 6)

Урачыстая пераклічка загінуўшых.

СТАЛІН — ГЭТА ДРАКОН...

Пад такім загалоўкам ў 158 нумары мінскай „Звязды", у рубрыцы „Гісторыя без „белых плям", надрукавана размова спец. кар. А. Лукашука з савецкім гісторыкам Роем Мядзведзевым. Чытачам „Нівы" прапануем поўны тэкст гэтага інтэрв'ю.

*

— Рой Аляксандравіч, Вас што, уся Масква ведае? Я пераблытаў дамы і мне адразу ж, як пачулі Ваша імя, паказалі куды ісці...

— Быў час, калі ля майго пад'езда дзяжурыў афіцэрскі нарад міліцыі. Вы б не паспелі вярнуцца ў Мінск, як ужо давялося б пісаць тлумачэнні, чаго да мяне прыязджалі...

Так пачалася наша гутарка з Роем Мядзведзевым — савецкім гісторыкам, якога ведае ўвесь свет. Ведае, на жаль, куды лепш за нас. Больш як 20 кніг Мядзведзева за апошнія два дзесяцігоддзі вытрымалі на Захадзе каля 180 выданняў: яго працу „Да суда гісторыі", прысвечаную аналізу сталіншчыны, вывучаюць ва ўсіх буйных універсітэтах Еўропы і Амерыкі.

Год нараджэння Роя — 1925-ы. Імя бацькі выбралі ў гонар аднаго з заснавальнікаў індыйскай кампартыі, намесніка старшыні Камінтэрна (у роднага брата Роя таксама рэвалюцыйнае імя — Жарэс). У 1938 годзе бацька, паліткамісар, прафесар Ваенна-палітычнай акадэміі імя Леніна, быў арыштаваны, загінуў у 1941-м на Калыме. Пасля заканчэння ЛДУ Рой працаваў настаўнікам, дырэктарам школы. Потым — навукова-педагагічная работа, але галоўная, асабістая сфера інтарэсаў — сталінізм. У 60-я — усё больш халодныя адносіны і ўрэшце — выключэнне з партыі. Калі група старых бальшавікоў Масквы прыйшла на прыём да Грышына прасіць за Мядзведзева, той развёў рукамі: „У нас памянялася лінія ў адносінах да Сталіна".

Лінія самога Мядзведзева не памянялася. Невялікая, уся ў кнігах кааператыўная кватэра, дзе яны жывуць з жонкай Галінай Аляксандраўнай, на доўгія гады стала яго рабочым кабінетам...

Сёння працы Роя Мядзведзева рыхтуюцца да друку ў нашых выдавецтвах; ён быў у ліку 40 прадстаўнікоў савецкай інтэлігенцыі, якія сустракаліся з Рональдам Рэйганам у час яго візіту ў Маскву; гісторыка наперабой запрашаюць на прадстаўнічыя прэс-канферэнцыі і „круглыя сталы". Заканамерна, што ў першую чаргу цікавяць яго ацэнкі і меркаванні пра 30-я гады, Сталіна, сённяшнюю перабудову.

— Сваю сапраўдную гісторыю мы не ведаем. Калі ўзяць 30-я гады — ёсць праўдзівая гісторыя заваявання Паўночнага полюса, Паўночнага марского шляху... Няма нават перыядызацыі. Згадзіцца з афіцыяльнай, якая ўключае перыяд 1936—1941 гадоў у раздзел „Развіццё савецкай сацыялістычнай дэмакратыі і ўмацаванне сацыялізму", я ніяк не магу.

Сталін заявіў аб неабходнасці прабегчы адставанне ад развітых краін, іначай нас самнуць. Сёння той перыяд называюць па-рознаму: грубы, дэспатычны, казарменны сацыялізм. Думаю, больш правільна казаць — ілжэсацыялізм. Хіба лагеры, 10 мільёнаў зняволеных — сацыялізм? І ў той жа час сацыялізм быў ва ўзаемаадносінах паміж людзьмі, міжнацыянальных адносінах, ў народнай асвеце...

Я памятаю тыя жахліва супярэчлівыя гады, і ў мяне асабіста склалася такая перыядызацыя: да 1935 года; з 1936 да 1938; з 1939 да 1941. Гэтыя перыяды адчуваліся сучаснікамі па-рознаму.

— Рой Аляксандравіч, чаму сёння асноўная ўвага даследчыкаў, грамадскасці звернута на 1937 год? Як вядома, вялікая колькасць людзей загінула, напрыклад, у час голаду пачатку 30-х...

— Разумееце, трэба ўлічваць не толькі колькасць загінуўшых. Голад забраў 4 ці 5, ну можа, 6 мільёнаў чалавек — жудасная лічба! Але важна яшчэ ўлічваць і якасць рэпрэсій. 1937 — зусім не тое ж самае, што 1935-ы, калі, напрыклад, высялялі дваранскія сем'і з Масквы, хоць гэта таксама была незаконная акцыя. Але 1937—1938 гады засталіся ў народнай памяці як жахлівы час яжоўшчыны, калі было дазволена абсалютна ўсё, ніякіх абмежаванняў не існавала. Трэба вас разрэзаць на кавалкі — разрэжуць, трэба біць нагайкай — будуць біць. Прымянялася ўсё, што вяло да „прызнання" — царыцы доказаў. Нават рэжым у лагерах памяняўся: раней параўнаўча цярпімы, ён стаў рэжымам знішчэння — 70-80 працэнтаў зняволеных паміралі праз год. Ды і адкрытыя працэсы праходзілі ў гэты перыяд.

— У мяне да Вас пытанне якраз наконт працэсаў. Мне прыходзілася пісаць у „Звяздзе" (№№ 114-116) пра былога першага сакратара ЦК КП(б)Б В. Ф. Шаранговіча, ён праходзіў па аднаму працэсу з Бухарынам, Рыкавым...

(Працяг на стар. 6)

АМЕРЫКА, ЯКАЯ ТЫ?

СМЕЦЦЕ

Многія чытачы, напэўна, скажуць: аб чым як аб чым, але аб смецці ў Амерыцы можна было б і не пісаць. Праўда. Можна было б не пісаць не толькі аб смецці, але і аб усім іншым. У Амерыку ляцяць і плывуць штодзённа з Польшчы сотні людзей. Аднак, вярнуўшыся з яе, толькі адзінкі нешта там пішуць. А калі ўжо нехта піша, дык перш за ўсё аб тым, што яго ўразіла, што яго захапіла, або аб тым, што яму не спадабалася. Няма сэнсу пісаць аб тым, што наогул не выклікала ніякага ўражання. Я ўжо пісаў, што вялікія амерыканскія гарады вельмі брудныя. Чаму? Думаю, што ёсць дзве прычыны такога стану. Першая заключаецца ў тым, што амерыканскія гарады па-за цэнтрамі, дзе стаяць найчасцей небаскробы, складаюцца з велізарнай колькасці маленькіх домікаў. Асабліва гэта кідаецца ў вочы, калі самалёт пачынае абніжаць свой лёт і перад табой паяўляецца бясконцае мора аднасямейных домікаў. Амерыканцы не цэрпяць многапавярховых і многакватэрных дамоў. Кожны, хто толькі можа, купляе для сябе домік, дзе ён сам сабе пан. Зразумела, што мільённы, а тым болей пяці- ці дзесяцімільённы горад пры такой агламерацыі домікаў займае аграмадную прастору. Не ведаю, якую плошчу займае Нью-Йорк, але напэўна яна ідзе ў сотні квадратных кіламетраў. А калі так, дык практычна гарадскія службы не ў стане замесці ўсе вуліцы. Другая прычына заключаецца ў тым, што амерыканцы вельмі дбаюць пра парадак, але ў сваіх дамах, у сваіх агародчыках, але не пераймаюцца наогул вуліцамі. Многія з іх ідуць па вуліцы, нешта там ядуць і, зразумела, усякую ўпакоўку кідаюць абы-дзе. Можа варта сказаць пры нагодзе і аб тым, што дзе як дзе, але ў Амерыцы ні людзі, ні магазіны найменшых клопатаў з упакоўкай не маюць. У кожным магазіне пакупнік бярэ колькі яму трэба нейлонавых або папяровых торбаў. І калі б, купляючы бульбу, упёрся і сказаў кожную бульбіну пакласці ў асобны нейлонавы мяшок, дык ніхто яму не сказаў бы з гэтай прычыны благога слова. Апрача гэтага, вельмі многія прадукты, напрыклад, піва, сокі, малако, кока-кола, яйкі — усё гэта купляецца ў адпаведнай упакоўцы або посудзе, якія, спажыўшы прадукт, трэба выкінуць. Праўда, наогул посуд і ўпакоўку ўжо непатрэбную амерыканцы складваюць у вялікія нейлонавыя мяшкі, якія, завязаўшы, выстаўляюць на вуліцу, каб маглі імі заняцца гарадскія службы. Аднак вядома, што амерыканцы вялікую колькасць ежы, асабліва піва і сокаў, спажываюць на вуліцах, у скверах, у парках і ў метро. Зразумела, што многія не шукаюць расстаўленых скрынак і кідаюць непатрэбную ўпакоўку, дзе папала. А гэта, як вядома, не прыдае гораду прывабнага выгляду. Адзін беларус з Нью-Йорка сказаў, што вычытаў у энцыклапедыі, нібы кожны дзень з гэтага горада спецыяльныя службы вывозяць дзвесце пяцьдзесят тысяч тон смецця! Многа. А колькі яшчэ яго валяецца па вуліцах, скверах і ў метро? Таксама многа. Беручы пад увагу дзесяцімільённае насельніцтва горада, на кожнага статыстычнага жыхара прыпадае 250 кг адпадкаў у дзень.

Я думаў, што амерыканцы, як і японцы, усе адпадкі выкарыстоўваюць у нейкіх там прадукцыйных працэсах. Аказваецца, не. Я зусім выпадкова высвятліў гэту справу. Калі мы ехалі з Сяргеем з Кліўленда ў бок Чыкага, мне кінулася некалькі разоў у вочы і ў нос дзіўная з'ява. На некаторых адрэзках аўтастрады вельмі непрыемна пахла, а побач з дарогай узвышаліся велізарныя зямныя ні то ўзгоркі, ні то скірды. Над гэтымі ўзгоркамі ўзбіваліся або ападалі ўніз аграмадныя хмары птушак. Я спытаў Сяргея, ці ён мне можа высвятліць гэту з'яву. І Сяргей сказаў, што „скірды" — гэта горы смецця, якое прывозіцца сюды з вялікіх гарадоў. Дадаў ён, што нейкія там спецыяльныя трамбавальныя машыны ці бульдозеры мяшаюць смецце з пяском або абсыпаюць пяском з усіх бакоў. Зразумела, што робіцца гэта, мабыць, не адразу і таму на працягу пэўнага часу птаства мае доступ да адпадкаў, а непрыемныя пахі маюць доступ да насоў тых людзей, якія знойдуцца блізка ад такіх сметнікаў.

У многіх гарадах Амерыкі збудаваны фабрыкі, у якіх спальвалася смецце. Аднак фабрыкі гэтыя ліквідаваны, бо аказалася, што яны моцна атручваюць паветра. У такой сітуацыі ўзніклі фабрыкі, якія смецце прасуюць і, часам, па тысячы кіламетраў вязуць у тыя штаты, дзе можна іх складваць. Як фантазія гучыць канцэпцыя, каб смецце выкідаць у космас.

Можа хтосьці са сказанага мною зробіць вывад, што амерыканскі народ бруднаваты. Я пытаў бывалых людзей аб гэтым. Усе яны давалі мне адназначны адказ. Гаварылі, што жыхары Амерыкі не толькі ў параўнанні з нейкімі там адсталымі народамі, а таксама ў параўнанні з французамі ці англічанамі з'яўляюцца грамадствам, якое вельмі дбае пра сваю гігіену. Вядома, што амерыканскае грамадства складаецца са ста этнічных і нацыянальных абшчын і што ў сувязі з гэтым па-рознаму выглядае справа чысціні і гігіены ў гэтых групах. Аднак наогул амерыканцы вельмі многа расходуюць вады, мыла, зубной пасты і туалетнай паперы і вядома, што не маюць найменшых цяжкасцей з купляй гэтых артыкулаў. А што на вуліцах паводзяць сябе неахайна, дык гэта таксама святая праўда.

Алесь Барскі

P.S. У адрэзак „Бібліятэка" закралася непрыемная памылка, у выніку якой супрацоўніца публічнай бібліятэкі ў Нью-Йорку Зора К. была названа Верай К. За гэту памылку сардэчна прашу прабачэння ў пані Зоры Кіпель. **А. Б.**

ПЕРАД XI З'ЕЗДАМ БГКТ

ЛЕАНАРДА АБУХОЎСКАЯ

Яна доўгі час узначальвала гурток БГКТ у сваёй вёсцы Вярхлес, была членам праўлення Сакольскага аддзела БГКТ і адначасова вучылася ў сярэдняй школе ў Саколцы. А калі закончыла вячэровы сельскагаспадарчы тэхнікум, стала працаваць у Галоўным праўленні БГКТ на пасадзе інспектара на Сакольскі аддзел.

Справаздачна-выбарная канферэнцыя ў Саколцы, якая адбылася ў студзені гэтага года, выбрала яе сакратаром аддзела і дэлегатам на З'езд БГКТ.

Па яе думцы, набліжаючыся найвышэйшы форум нашай арганізацыі павінен шмат увагі прысвяціць напрамкам працы ў змешаных, польска-беларускіх асяроддзях, дзе асабліва моцна падае нацыянальная свядомасць беларусаў, дзе шпаркімі тэмпамі праходзіць асіміляцыя.

Вось, напрыклад, на Сакольшчыне, з таго часу, калі не стала беларускай мовы ў пачатковых школах (цяпер толькі ў Астраўку яна навучаецца), зменшваецца колькасць чытачоў „Нівы", меншае зацікаўленне дзейнасцю Беларускага таварыства. Падрастаючае пакаленне перастае адчуваць патрэбу ведання сваёй роднай мовы, культуры, не ўключаецца ў беларускую мастацкую самадзейнасць, тэатральныя і песенныя конкурсы. Наступае абыякавасць да беларускасці. Раней у школах, дзе навучалася беларуская мова, прывівалася зацікаўленне да аматарскага руху з беларускім рэпертуарам. Школьнікі з Сакольшчыны прыязджалі на конкурсныя агляды нават у Беласток. Цяпер няма гэтага. Няма каму развіваць і ўмацоўваць нацыянальныя пачуцці. Маглі б яны ў значнай меры падмацоўвацца БГКТоўскімі мерапрыемствамі, такімі, як канцэрты харавых калектываў, сустрэчы з пісьменнікамі з аб'яднання „Белавежа", з журналістамі „Нівы" і дзеячамі БГКТ, якім моцна ляжыць на сэрцы лёс беларускасці. На жаль, штосьці такое не праводзіцца. Для аддзела такая растлумачальная і ўсведамляючая праца не пад сілу. Ды трэба сказаць па шчырасці, што і ў ГП не вельмі ёсць каму гэтым займацца.

Наступная справа — гэта формы працы ў гарадскіх гуртках БГКТ. Пакуль што няма чым заахвоціць нашых членаў, каб збіраліся. Раней былі хоць беларускія фільмы, з якімі прадстаўнікі ГП выязджалі ў вёскі і мястэчкі. Адным словам, існуе пільная патрэба прымянення новых, цікавых форм працы. На жаль, у аддзеле іх няма. Няма іх, здаецца, і ў ГП, таму што на штомесячных нарадах аб іх не ўспамінаецца. А да ўсяго трэба сказаць, што ў мешаных асяроддзях праца цяжэйшая, спецыфічная, і таму неабходна знайсці заахвочваючыя напрамкі і метады дзейнасці ў такім асяроддзі. **(мх)**

ХРОНІКА

10 ліпеня рэдакцыю „Нівы" наведала група студэнтаў гістарычнага факультэта Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта, якія прабывалі ў нашым горадзе ў рамках супрацоўніцтва з філіялам Варшаўскага універсітэта ў Беластоку. Цікавіліся яны дзейнасцю Беларускага таварыства ў Польшчы і яго прэсавага органа.

*

12 ліпеня члены прэзідыума ГП разгледзелі бягучыя справы нашай арганізацыі, звязаныя з набліжаючымся XI з'ездам БГКТ. Вырашылі яны склікаць пасяджэнне статутовай камісіі, якая была выбрана на апошнім пленарным пасяджэнні ГП.

Намеснік старшыні ГП БГКТ Кастусь Майсеня, які выязджаў у Мінск і сустракаўся з прадстаўнікамі БелОКСа і таварыства „Радзіма", расказаў аб праведзеных з імі размовах аб супрацоўніцтве.

Намеснік старшыні Янка Зенюк паінфармаваў аб сваім удзеле ў пасяджэнні Прэзідыума Ваяводскай рады нарадовай і запрапанаваў выставіць ад імя БГКТ кандыдатаў з-па-за радных у склад камісіі ВРН. Варта адзначыць, што ў ліку ваяводскіх радных ёсць два дзеячы БГКТ — Васіль Ляшчынскі, дырэктар пачатковай школы № 3 у Бельску, старшыня Бельскага аддзела БГКТ, і Янка Добаш, дырэктар пачатковай школы ў Пашкоўшчыне, старшыня аддзела БГКТ у Орлі.

*

12 ліпеня Галоўнае праўленне БГКТ наведала група студэнтаў-філолагаў з Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта, якія цікавіліся дзейнасцю нашай арганізацыі. Студэнты наведалі 15 ліпеня рэдакцыю „Нівы", дзе сустрэліся з журналістамі.

*

12 ліпеня вядомы пісьменнік Сакрат Яновіч прыняў удзел у агульнапольскім семінары настаўнікаў у Гданьску. Аўтарская сустрэча працягвалася там 5 гадзін. Яму давялося адказваць на мноства пытанняў адносна беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы.

*

22 ліпеня Васіль Петручук, аўтар кніжкі „Пожня", сустрэўся ў клубе ГОК у Дубічах-Царкоўных з піянерамі і настаўнікамі з Новага Двара, што на Гродзеншчыне, якія ў рамках прыгранічнага супрацоўніцтва Свіслацкага раёна і Гайнаўкі прыехалі сюды адпачыць. Усе піянеры хацелі мець кніжку Васіля Петручука, якую аўтар падпісваў. У гэтым жа клубе Васіль Петручук меў сустрэчу з жыхарамі вёскі 19 мая. Належыць сказаць і аб тым, што Васіль Петручук нядаўна падпісваў чытачам сваю кніжку ў час мерапрыемства з нагоды Дзён Бельска (5.06.88 г.). **(мх)**

ГОЛАС ЦІШЫ

Мой край, дзе срэбра рос
страсае звон сталёвых кос,
дзе грае май шумлівых лоз
і млее гай дзяўчат-бяроз.
Я ў краі тым радзіўся, узрос
і з гэтуль сны істужкай шос
у нязнаны свет з сабой
прынёс.
Сабраў я сум межаў-палос
і зорны сып, што жнівень
строс
задумаў звіць у вершы скрос
і на Твой суд, Чытач, прынёс.

Гэтак Мікола Гайдук прадстаўляе ўласнае паэтычнае крэда і акрэслівае крыніцы сваёй паэтычнай творчасці, што склалася на зборнік вершаў пад загалоўкам *„Ціш“*. Зборнік надрукаваны на беларускай мове лацінскім алфавітам. Беларусы лацінкай ужо карысталіся і абсалютна не занізіла гэта ані мастацкай вартасці твораў Францішка Багушэвіча, ані палымянасці адозваў Кастуся Каліноўскага, надрукаваных у *„Мужыцкай праўдзе“*.

Мікола Гайдук — шматгадовы настаўнік, быўшы дырэктар Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Бельску-Падляшскім, цяпер журналіст і намеснік галоўнага рэдактара „Нівы“, з'яўляецца аўтарам кніжкі казак і легенд пад загалоўкам *„Аб чым шуміць Белавежская пушча“*, якая дазволіла яму стаць кандыдатам у члены Саюза польскіх пісьменнікаў. *„Ціш“* з'яўляецца другім яго зборнікам. Кожны чалавек, прынамсі раз у жыцці, вяртаецца да ўласных крыніц. Трэба сказаць, што Мікола Гайдук дэбютаваў як паэт. Чытач вымушаны быў чакаць аж трыццаць гадоў, каб змагчы ўзяць у рукі яго паэтычны зборнік. Паэтычная творчасць аўтара, у сэнсе друку, была нерэгулярная і выпадковая. Паяўлялася ў „Ніве“ даволі рэдка і яе кніжнае выданне мае тым большае значэнне, што дазваляе чытачу глянуць на Гайдука поўнасцю як на паэта. Калі зналі яго як добрага эсэіста, фалькларыста і аўтара глыбокіх гістарычных апавяданняў — своеасаблівай хронікі Беластоцкага краю, — дык паэтычныя яго дасягненні заставаліся ў цені няведання.

Зборнік складаецца з трох частак: *„Росны россып“*, *„Сны“* і *„З блізкага сэрцу“*. Тры раздзелы, а хутчэй раздзельчыкі, бо кніжка з увагі на выдавецкія магчымасці Ваяводскага дома культуры (ён з'яўляецца выдаўцам) налічвае 24 старонкі — гэта тры вобразы аўтарскага ўяўлення, тры варыянты яго светапогляду.

Першы раздзел можна назваць патрыятычным клічам душы аўтара. Мікола Гайдук поўнасцю закаханы ў сваю маленькую айчыну — Беласточчыну, якая пачынаецца ад яго роднай падміхалоўскай вёскі Кабылянка. Кожная айчына пачынаецца перш за ўсё з бацькоўскага парога. І піша Мікола Гайдук:

(...) І блізкая ты мне, і родная,
Беластоцкая зямля,
Ці ў весну салаўіную,
ці ў восень зорную —
Заўсёды ты мая, мая!
(Заўсёды мая)

Аўтар гэтую Беласточчыну ведае падрабязна. Ведае тут валун і курган, кожнае ўрочышча і тракт, у якіх пульсуе легендай мінулае, той легендай, якая і склалася на зборнік *„Baśnie i legendy białowieskie“*, што рыхтуе да выдання Краёвая выдавецкая агенцыя ў Беластоку. Белавежа ў паэзіі Міколы Гайдука як святыня:

(...) Пыл чужы са ступні,
Што з далёкіх дарог
прынёс ты, атрахні —
ушануй пушчаны
заімшэлы мурог.
Тут ад стомы, знямог
пах дубровы асвежыць,
а пасцель — сена стог,
калыханкаю — шум,
гаючы шум Белавежы.
(Белавежа)

Патрыятызм Міколы Гайдука пульсуе з кожнага радка, з кожнага слова. Відаць яго і ў лёце начнога светляка, і ў кроплі вясенняга дажджу, і ў жураўліным ключы, што жаласна крычыць з усеянага бабскім летам асенняга неба, і ў кусце вяргіні. і ў нарвянскай тоні — ва ўсім, у кожнай драбінцы, у кожным гуку. З такіх драбінак і гукаў, з элементаў, намаляваных уяўленнем у памяці душы, складаецца айчына. А ў Гайдука дадаткова абгрунтавана яна падзеямі мінуўшчыны. Усё мае свой сэнс, нічога выпадковага.

Пушчы кашлатай цёмная
неруш —
бураломы ды топель імшараў.
Пакручастых карэнняў ланцуг
заціскае абрывісты бераг,
і рвецца, і пеніцца Буг —
у тонях плешчуцца Дзівы
і Мары (...)
(Асколак)

Другая частка зборніка — гэта спроба адкрыцця самога сябе, інтымнасці сваёй душы, сваіх пачуццяў. Вершы, уваходзячы ў яе склад, ад пачатку да канца прастрочаныя ноткай суму, сапраўднага шчырага суму, не надуманага, а плывучага з глыбіні сэрца. Гэта якраз сведчыць аб праўдзівасці аўтарскага самаадкрывання. Такім, відаць, было яго каханне. Гэта факт, што не так часта заўважаецца яго прыгажосць і асалода, як боль расстання.

(...) дзівосны свет мой у бездань
рынуў,
змучаны жыццёвай
мітуснёй.
(Змучаны жыццёвай мітуснёй)

На жаль, аўтар надта ж моцна аддаецца эмоцыі, забываючы прытым аб форме, і творы яго становяцца часткова рэляцыяй пад уплывам хвіліны, напамінаюць сабой узнёслы запіс дзе-нідзе ператураны павярхоўнай метафарай ці простым параўнаннем. Зразумела, не адносіцца гэта, як правіла, да ўсіх вершаў, але ёсць усё ж такі фактам. Затрачваецца прытым таксама лагічнасць. Прыкладна:

(...) Твае рукі ад прагі нямыя
сплятуцца на шыі другой (...)
(Мне твае палкія вусны)

Выразны парадокс. Рукі могуць анямець пад уплывам узнёсу, эмоцыі. Гэта праўда і вельмі прыгожа яна перададзена. Але як тады ў сваю чаргу „анямелыя“ рукі *сплятуцца на шыі другой?* Відаць, аўтар хацеў так многа сказаць, што пачаў гаварыць бескантрольна. Апрача гэтага — справа рытмікі. Факт, што творы Міколы Гайдука вельмі рытмічныя і гучаць меладычна, але часам і гэтым гучаннем напамінаюць іншых. Прыкладна ў вершы *„Не цалуй так палка і хціва“*:

Не цалуй так палка і хціва,
не лашч, у гарачцы начэй —
тваё цела прыгожа на дзіва,
бяздонная топель у тоні вачэй.

Як жа прыпамінае гэта, зразумела толькі рытмікай, *„Шаганэ ты мая, Шаганэ“* Сяргея Ясеніна. Многія з нашых аўтараў былі пад уплывам рускай літаратуры.

Трэці раздзел *„З блізкага сэрцу“* гэта перакладніцкая творчасць Міколы Гайдука. І тут ён паказаў свой сапраўдны трансслятарскі талент. Гучанне перакладу на беларускай мове, верна перададзеная вобразнасць арыгіналу сведчыць аб тым, як аўтар да дробязей чуе глыбіню кожнага слова, яго смак і каларытнасць. Гэта яшчэ раз пераконвае ў вялікай паэтычнасці душы Міколы Гайдука. А з другога боку — у дасканалым знаёмстве і культуры моў: і сваёй, і тых, з якіх перакладае.

(...) чорныя матылі жыраваць
ляцелі
спяваў ужо певень на плоце
шолах белых касцей
мох барадаты ўторыў
у кароне асату і рэзед
ад ракі іржаў чэрап каня
на калок уваткнуты
і скавытаў апошні сабака
раз'еханы возам драбіністым
(„Развітанне“, Ежы Плютовіч)

Міхась Шаховіч

Мікола Гайдук, *Ціш*, Ваяводскі дом культуры, Беласток 1988, с. 24, тыраж 2000.

Зборнік можна купіць або заказаць поштай у ГП БГКТ, Беласток, вул. Варшаўская 11.

Данута Бічэль-Загнетава

БАТОРАВА ГОРКА

Уціснуў пагорак між бору
горб, як адплату за здраду.
Некалі ладзіў Баторый
тут на ятвягаў засаду.

Нібы на скуру мядзведзя...
Жудасць наводзіў і страх.
Цэліў у сэрца, як згледзіць,
быццам бяздухі ятвяг.

З раны пунсовую струнку
не абарваўшы, каналі
і не прасілі ратунку —
зроду былі дзікунамі.

Стрэлы гудзелі, як восы...
Сэрцы, як стрэлы-пацікі.
Шлях у зямлю і ў нябёсы
ў долі ятвяжскай адзіны.

Здзейсніцца лёс невідушчы...
Прымхаў ятвяжскіх сутонне.
З нетраў ятвяжскае пушчы
вырвецца люд і патоне...

Колькі ў ятвягаў ахвяраў!
Знішчана мова і завязь.
Помсціце, Нёман і Нараў,
Чорная Ганча і Ятвязь!

Помсціць каму — невядома
Помснікаў не засталося.
Чорная навалач — стома.
Людства дашчэнту звялося.

Пушчы на мове той гоман
слухаюць косці ў магілах.
Толькі запозпены гонар —
кропля крыві ў нашых жылах.

Нам зараз лепей ці горай?
З іхняй, з зубрынай мы скуры?
А на лаўцоў з непакорай
выйдзем — ятвяжскай натуры?

... Выйшла, бы прывід, з-пад ночы,
глянула ў вочы ятвяжка.
Холад у логаве воўчы.
Кон ёй — што дыму зацяжка...

... Біўся для славы кароны.
Кош разрываў ля фарпостаў.
Спешыўся — безабаронны
перад дзявочаю помстай.

Бы паляўнічы распусны,
зграбны — прад ёю, разутай,
пацалаваў яе ў вусны, —
вусны былі ўжо з атрутай.

Мужна палоніўся ў пастку.
Голаў паклаў ёй на рукі...
Нібы не ён выйграў княству
Полацк, Вялікія Лукі...

Нібы не князь гэты самы
з войскам у непагадзь мокнуў.
Згрукаў у Горадні замак
з залай шаснаццацівокнай.

Млын збудаваў ды склад солі..
Выцерпеў жонку-няўклюду.
З ім панаехала з голі
мноства вучонага люду.

Кнігам не трэба таможні,
школам ды бібліятэкам,
кажа казанні бязбожнік —
сябра яго Каспар Бекеш.

Але прыціхлі прамоўцы.
Не ў ратнай бітве ад ран —
нішчыць жыццё ў Батароўцы
шляхціц Батура Сцяпан.

Практык Мікола Бучэла
п'яўкі пускае на цела.
Знаўца Сімоні Сымон
грэе віном восем дзён.

Потым раздзьмухаюць буру —
сварку на цэлае княства —
што даканала Батуру —
злая падучка ці астма?

Труп яго зрэжуць на клёцкі.
Мала ім скуры бычынай —
спішуць, не знойдуць прычыны —
мёртвай ятвяжскай дзяўчыны...

Дзеўка паслала на звод.
Помсціла так за ятвяжца.
... Караляваў дзесяць год,
месяцаў сем, дзён дванаццаць.

Сведчыць, дзе позірк апёк,
дзе пачалася гаворка,
дзікага хмызу гарбок...
Баторава горка.

Пушча ў абдымках раллі...
Вёсак, мястэчкаў брэмя.
А ці ятвягі былі?
Можа і мы з таго племя?

Хочацца й нам цалавацца,
ды не ў палацы — на пляцы.
Міма лятарняў мігання
ў сэрцы крадзецца каханне.

Вабіць з расою здрадніцца
ў цемры каля Гарадніцы.
Міма развагі да Нёмана кручы
скоцімся ў вір немінучы.

ПОГЛЯДЫ

СЛУХАЮЧЫ СТАРШЫНЮ

26 чэрвеня г.г. у беластоцкім амфітэатры адбывалася г. зв. „Свята беларускай культуры“. Назву пішу ў двукоссі, бо так будзе, бадай, лепш для нашай культуры. Яна, мо і небагатая, але ўсё ж такі яе вобраз крыху больш цікавы за тое, што маглі пабачыць у нядзелю нешматлікія беластаччане. Таму і назву трэба браць умоўна, а шумны лозунг палічыць як вынік пыхлівай ганарлівасці арганізатараў. Ну, але я хацеў не пра тое.

Мерапрыемства пачаў прамовай старшыня ГП БГКТ доктар Аляксандр Баршчэўскі. Яго выступленне слухаў я з праўдзівай прыемнасцю, бо гаварыў ён надзвычай гладка, а красамоўства я люблю і паважаю. Аднак сказанае А. Баршчэўскім, апрача захаплення ягоным талентам слова, выклікала ў мяне і некалькі рэфлексій. Некаторыя хачу кароценька прадставіць чытачам „Нівы“.

Старшыня А. Баршчэўскі даволі моцна падкрэсліваў, што „Белавежа“ — гэта адзінае беларускае літаратурнае аб'яднанне ў Польшчы, а БГКТ — гэта адзіная арганізацыя беларусаў у нашай прыгожай краіне. Прычым, у абодвух выпадках гэтая выключнасць відавочна цешыла старшыню і, у яго разуменні, была фактарам, які ішоў у гонар і літаратурнаму аб'яднанню і грамадскаму таварыству.

Я асабіста сумняваюся ў тым, што існуючае становішча заслугоўвае поўнага адабрэння. Як паказвае гісторыя і сучаснасць, у ніякай галіне: культурнай, эканамічнай або палітычнай — абсалютная манаполія да дабра не вядзе. Наадварот, недахоп канкурэнцыі або проста магчымасці параўнання стаецца прычынай значнага паніжэння ўзроўню або нават і застою. Апрача таго, вядома, што існуючае становішча не з'яўляецца вынікам сапраўднай грамадскай актыўнасці беларусаў, а толькі адлюстроўвае актуальную палітыку ўлад. Таму не ведаю, ці факт, што БГКТ не мае ў сваёй працы канкурэнтаў, або лепш сказаць саюзнікаў, трэба лічыць дасягненнем. Урэшце, мы як студэнты павінны рашуча запратэставаць супраць такога прадстаўлення справы. Студэнцкі рух ужо некалькі гадоў з'яўляецца істотнай плынню беларускага жыцця ў ПНР, і хоць, вядома, нельга нас параўноўваць з БГКТ, усё ж такі сваё робім, і ігнараваць гэтага нельга. Ад пачатку таксама імкнуліся студэнты стварыць сваю ўласную арганізацыю. У 1981 г. быў БАС (Беларускае аб'яднанне студэнтаў), потым існавала і таксама існуе зараз Рада культуры беларускіх студэнтаў пры ЗПС, а ў апошні час вядуцца намаганні рэгістраваць зусім новую студэнцкую арганізацыю. Таму думаю, што факт непрызнавання нашай прысутнасці ў афіцыйных выступленнях кіраўнікоў БГКТ трэба лічыць па меншай меры памылкай. Тым болей, што ў галоўным рэалізуем тыя ж самыя мэты.

(Працяг на стар. 5)

ЖЫВЫЯ КАРЭННІ

(Пачатак у папярэднім нумары)

З вясны сталі перавозіць на месца пастройкі каменне. За лета далі рады падняць фундамент, у наступнае — з панадворка свёкра звезлі старую хату. Працавалі ўдваіх. Гандзю час ад часу адводзіў ад работы другі хлапчук, Барыс, які калыхаўся непадалёк у калысцы, падвешанай на маладой бярозцы.

Пакуль што, уступіў ім свой дом старэйшы брат Валодзі, Мікалай, які многа дапамог брату проціў бацькоўскай волі.

Тры доўгія гады цягнулася будова: то не хапала цёсу, то цаглін, то цвікоў. Ездзілі па старых цагляных ямах ці павецях, збіралі ламаную цэглу, а часам траплялася і цэлая ў смецці, вывезеным за горад.

Летам ацяплялі дом, канапацілі сцены, шклілі дубальтовыя зімовыя вокны, абраблялі гарод у сваім „маёнтку“, на якім было 11 хвоек і каменісты выган. Зямлю не зрабілі на пух і праз 50 год. Дагэтуль лапата трапляе на камяні — такі цэлы гэты Урал!

Гандзя, гледзячы на каменістую масу, успамінала сваю Беларусь: „У нас, у айчыне, курку з агарода няма чым выгнаць, каменьчыка не знойдзеш!“

Калі паявіліся першыя ўсходы бульбяных загонаў, Гандзя познімі вечарамі выходзіла да іх і цешылася: „Божа мой, няўжо я дажыла такога часу, што гэта ўсё маё? І нікому чужому не трэба гэтага аддаваць...“ І па яе твары цяклі слёзы шчасця.

І так, цэгла да цагліны, будавалася іх жыццё. З работай тады было цяжка. З ранку да вечара чакалі „рассыльнога“ — можа прыдзе, пакліча на работу.

Валодзя працаваў кандуктарам, дарожнікам, летам цясаў шпалы. Жылі небагата, але і не горш за іншых. Хлеб, сала і пшаніца не выходзілі, апрача цяжкага і галоднага 1933 года. Але яго перажылі, і ў 1934 годзе нарадзіўся яшчэ адзін сын — Аляксей.

Калі пусцілі мартэн на машыннай фабрыцы, Валодзя стаў плавільшчыкам, ды няўнога працаваў. Прастыў, захварэў, хвароба перайшла ў сухоты лёгкіх, і стаў ён вартаўніком у 30 год. А сям'я расла. У 1937 годзе нарадзіўся Саша, у 38 — Мікола, у 41 — Анатоль, у 1943 — Люба...

У 1944 годзе васьмёра дзяцей асталося без бацькі. Віктар працаваў тады ўжо токарам на фабрыцы, быў адным з „тысячнікаў“, норму выпрабляў у 450-750 працэнтаў, часам нават там спаў. Вайну перажылі ўсе.

Усе дзеці памагалі маці: вазілі дровы, лавілі рыбу, збіралі ягады і грыбы, працавалі ў агародзе. Вайну перажылі як і ўсе — елі і крапіву, і лебяду. Як ні было цяжка, а ў святы — на новы год і 7 лістапада — прыносілі ім бясплатныя падарункі ад фабрыкі, дзе працаваў раней бацька.

Скончылася вайна. Дзеці пайшлі вучыцца, працаваць. Не саромеючыся ніякай работы, у згодзе расла сям'я. Памагала грамадства. Віктар ужо адарваўся ад дому, скончыў тэхнікум, працаваў пры пошуках золата ў Якуціі, слаў грошы на пабудову новага дома, які будаваў Барыс, а іншыя дапамагалі.

...Дарастаюць дзеці, якая радасць маці! Барыс ажаніўся, пайшоў у сям'ю цесця. Раіса выйшла замуж. Аляксей працуе на абутковай фабрыцы, дзяўчыну мае... Саша служыць у марскім флоце ў Мурманску. Коля вучыцца на рамесніка. Толя і Люба — пакуль што школьнікі.

А пасля і яны адыходзяць. Хто паехаў вучыцца, у каго — новая сям'я. Адыходзіць і Люба...•

Плача Анна Карпаўна каля печкі, дзе стаіць гаршчочак з ежай на дваіх. Калісьці мучылася, цягаючы ў печ чыгун з бульбай вялікі, як вядро, і думала, калі скончыцца гэтая цяжкая праца. А вось скончылася, а радасці мала.

Сумна на душы ў Гандзі, але яна ведае — такая доля ўсіх маці; выгадаваць дзяцей, а яны, як птушаняты разляцяцца на ўсе бакі.

Аляксандр — цяпер дырэктар фабрыкі абутку, узнагароджаны ордэнам „Знак пашаны“. Такі ордэн таксама і ў Раісы — ветэрана працы мясного камбіната; цяпер пенсіянеркі. Аляксей, Анатоль і Люба — працаўнікі радыёфабрыкі. Мікалай працуе ў горадзе Міясе настаўнікам прафесіі. Віктар сваю першую ўзнагароду дастаў за працу яшчэ ў ваенны час. Барыс ужо не жыве... У Ганны Карпаўны дзяржаўны ордэн „Мацярынская слава“ II ступені. Яна нарадзіла і выхавала 8 дзяцей, цяпер у яе 16 унукаў і ўнучак і 13 праўнукаў.

Вясной мінулага года сям'я Ганны Карпаўны ездзіла на пахаванне братоў мамы, якія калісьці разам з ёю выязджалі з Дзянісак. Сцяпан Саковіч працаваў выкладчыкам Вышэйшага каманднага вучылішча танкавых войск, інспектарам танкавых войск, выкладчыкам Уральскай палітэхнікі. Пайшоў у ад-

(Працяг на стар. 11)

Зрэпарцёрскіх ЗАПІСАК

Найперш я пабачыў яе на сцэне. Разам з сяброўкай выступала ў раённым аглядзе „Беларуская песня-'88“, які праходзіў у Сямяціцкім доме культуры. **Лідзія Плешук** і **Раіса Пышко** складалі мілагучны дуэт, які паланіў сэрцы слухачоў чыстанароднай трактоўкай прапанаваных імі песень, якія яшчэ спявалі іх матулі і бабулі на вясковых пакудзельніцах. Гэтыя песні і зараз часценька гучаць у нашых вёсках, калі складзецца святочнае ці нейкае іншае ўрачыстае застолле. Выступалі яны без акампаніятара і без нот, але з натуральным выкарыстаннем шматталосся.

Я не спецыяліст па спеву, але іх песні мне спадабаліся. Магчыма яшчэ і таму, што яны нагадвалі мне тую зацвярдзелую паўднёва-палескую беларускую гаворку, у якой я сам, узрастаў ды засвойваў першыя ўрокі жыццёвай мудрасці.

Абедзве яны, Раіса Пышко і Лідзія Плешук, нарадзіліся ў Верпалі. Ёсць такая вёска на паўднёвым усходзе Беласточчыны. Гэта між Нурцом-станцыяй і Мельнікам. І так пасля спля-лося ў іх жыцці, што абедзве яны пайшлі замуж за хлапцоў з вёскі **Залессе**.

— Як вам там жывецца? — пацікавіўся я, калі давялося пагутарыць мне з гэтымі самадзейніцамі ў перапынку сямяціцкага агляду.

— Добра, — коратка адказала Раіса Пышко, а Лідзія Плешук дадала на сваёй мясцовай гаворцы:

— Прыйдьтэ, то зубачытэ.

І вось надарылася ў мяне нагода, каб пабываць у гэтай вёсцы. **Залессе** — звычайная, даўно забрукаваная вуліцоўка, раскінулася крыху з боку ад шашы з Мілейчыч у Сямяцічы.

З ПЕСНЯЙ ЛЯГЧЭЙ

— Частка нашых аднавяскоўцаў разбрылася па навакольных хутарах, а ў самой вёсцы лічыцца 74 дамы, — паінфармавала Лідзія Плешук. Яна добра арыентуецца ў справах і праблемах сваёй вёскі. **Яе муж Яўгеній Плешук** ужо шмат гадоў салтысуе ў Залессі і як адзін з першых грамадскіх дзеячоў вызначае пульс агульнага жыцця ў гэтай вёсцы.

Плешукі жывуць на самым пачатку вёскі. Дом, хоць і не надта прасторны, у іх вельмі ж салідны, мураваны, з усімі выгадамі.

— Ці даўно вы карыстаецеся водаправодам? — пацікавіўся я, прыгадаўшы сабе, што недалёка ад іхняга панадворка тырчыць над зямлёю характэрны гідрант, з якога можна чарпаць ваду.

— Мы самі сабе ўжо тры гады таму назад абсталявалі ўласную гідрафорню і ўласнае цэнтральнае абаграванне, — паясніла Лідзія Плешук. — У нас тут усё, як у горадзе, — шчыра, але і горда ўсміхнулася яна. — А вада ў вёсцы — ад мінулага года.

Гэта праўда, што яе муж пастаянна клапоціцца, каб у іх і ў хаце, і ў вёсцы ўсё было амаль так, як у горадзе. Гаспадарку маюць яны адносна невялікую, усяго ледзь пяцігектаравую: 3 га поля і 2 га сенажацяў. Гэта і вызначае асноўны напрамак гаспадарання — жывёлагадоўлю. Чатыры дойныя каровы і крыху букатаў — бычкоў, прызначаных на мяса.

— У летні час здаем мы да 60 літраў малака ў дзень, — кажа маладая гаспадыня. — Зімою, вядома, менш.

— І гэта асноўная крыніца вашага даходу? — пацікавіўся я.

— Можна і так сказаць, — не надта ўпэўнена адказала гаспадыня. — Цяпер не аплоціцца ў вёсцы трымацца чагосьці аднаго. Суадносіны паміж цэнамі на розныя сельскагаспадарчыя прадукты і тавары зараз такія нестабільныя, што вельмі ж рызыкоўна селяніну канцэнтравацца на нейкай адной спецыя-

Вяселле вяселлю няроўнае

І даўней, і цяпер былі гэтыя вяселлі ўсякія, бедныя і багатыя, і вясёлыя, і не вельмі каб вясёлыя... І звычаі былі на іх розныя, і культура гэтых вяселляў таксама не аднолькавая, былі хамаватыя і сапраўды прыгожыя, пра якія доўга гаварылі-ўспаміналі. Калісьці, як і пасля вайны зараз жа, народ наш жыў бедна, так бедна, што маладым нашым ужо і не растлумачыць нам і таго (напрыклад талеркі тыя лічыліся нярэдка панскай выдумкай, а відэльцы то і зусім смешнымі здаваліся!). Вядома, вяселле — гэта перш за ўсё гарэлка, і ці так патрэбны тыя ўсе талеркі з відэльцамі, каб напіцца да ўпаду.

Аўрора пісала калісьці ў „Ніве“, што цяперашнія вяселлі якіясьці смутныя, як бы халодныя ў сваім настроі, або і чужацкія нават. Манатонныя яны, без аніякай рызыкі кавалерскай, без музыкі, кранаючай сэрца, толькі аглушаючай вушы. Праўда гэта ўсё, чаму ж не. Наш народ мае такі звычай, што калі вяселле ў каго, дык як пажар які яму: усё аддае на тое вяселле, а яшчэ і запазычыцца не ў жарт! А ўсё для гонару таго, каб дачку замуж аддаць з пыхаю, ці сына ажаніць, бы мільянера якога. Хоць былі і бываюць выпадкі; калі багатыя бацькі робяць марнае вяселле, такое, абы пазбыцца гэтага звычаёвага абавязку. Гэтак бывае, пераважна, ад скупасці, а вельмі рэдка ад беднасці, бо хоць хто і надалей бедны, але вяселле намагаецца зрабіць багатае, у самога чорта грошай напазычаўшы.

Як я памятаю, пры маёй памяці ехалі на шлюб у царкву фурманкамі, на якіх сядзеў аркестр, музыканты, быў абавязкова гарманіст, і бубен быў, і спявалі на ўсё поле, на ўсю волечку, свае песні спявалі. Часам здараліся і грубаватыя прыспеўкі, на якія не вельмі хто і абражаўся, бо на вяселлі шмат што дазволеным было, як бы па традыцыі. Да вайны была ў нас адна спявачка, сама з багатага дому, але на кожным вяселлі яна бывала, запрашалі яе і свае і чужыя: кульне яна чарку, прахлісне і другую, ды як не зацягне сваім моцным голасам „Як я була молода, то я була рызва...“ Гэта была песня, у якой словы такія, што іх не можна друкаваць далей, бо ж „Ніву“ і малыя чытаюць, і дзеўчаняты, якія яшчэ паненкамі не сталі.

Даходзіла іншы раз і да боек, найчасцей падчас танцаў раптам выбухаў мардабой, паблісквалі нават і нажы, а сёй-той і пісталет які трымаў за пазухаю ці ў кішэні (пасля вайны не было цяжка мець свой рэвальвер або абрэз вінтоўкі, акурат пад палу схаваць прыдатны). Усяму была вінавата, вядома, гарэлка, але — ці ўсяму? Норавы былі не тыя ў людзей, што цяперака. Бо, як добра памятаю, тады выпівалі на вяселлях усё-такі менш тае гарэліцы, цяпер хлебчуць яе, бы ваду якую з цэбра, і потым нешта мурлыкаюць у бяспамяці. А тады яшчэ і заспяваў сёй-той, можна сказаць, самакрытычна:

А гарэліца мая,
Што ж ты вырабляеш,
Ты над намі, мужыкамі,
Літасці не маеш!

Сённяшняе вяселле каштуе фартуну проста!!! На адну толькі гарэлку выдаткоўваюць сотні тысяч, сама меней дзвесце пры новых цэнах за бутэльку. Яе столькі на сталах, што хоць ты тапіся ў ёй. А перад носам кожнага госця, важнага і няважнага, ляжыць на талерках з відэльцамі гара ўсякае закусі, халоднай і гарачай, кіслай і прэснай, мясной і фінціклюшнай, і такой, якую не вельмі і вядома, як пачаць есці яе, зробленую якімсьці прывезеным з Беластока спецыялістам ад закусак рэстаранных. Гэта вяселлі не графскія з шыкункам і дыстынкцыяй, але навабагатых гэта вяселлі, якія вывальваюць на сталы ўсё і ўсяго без канца і меры. Колькі потым свінням з таго ўсяго аддаюць, кормнікам па хлявах, таму і віславухія маюць тады свой баль у карыце і панаядаюцца смачноты, што праз некалькі дзён і не панюхаюць яны цеста з восыпкаю. Гэта і камічна, але гэта праўда, не надта хвалебная, але не бачыў яшчэ я такога чалавека, які б зачырванеўся ад таго. Наадварот, хваляцца людкове, колькі ўсяго пасля вяселля свінням трэба было аддаць, бо памарнавалася, пакісла ці папляснела.

А тыя спевы цяперашнія — дзікасць нейкая, адна сіплата перапітая. А тыя аркестры — граюць так, што пасля вяселля з тыдзень які звініць табе ў галаве, быццам з фронта якога вярнуўшыся, на якім артылерыя біла, снарады рваліся, енкат і стогны якіясьці! Але гэта моднае, нічога, што мала нармальнае: моднае, і канцы ў ваду! Танцуй, бы кантужаны! А на шлюб едуць цяперака абавязкова аўтамашынамі. Еўропа ў нас завялася і Амерыка. Пруцца тымі „таксоўкамі“, свету божага не бачачы, бо што можна ўгледзець у такую хуткасць і ў такім самаходным сундуку, бы той сабака ў гіцлевай скрыні? Людзі, во, так спяшаюць, часу таго ўсё няма ім. А куды яны так спяшаюць, каб запытаў іх хто? Куды гэта так з вываленымі ад спеху вачыскамі?

Саксаул

Лідзія Плешук любіць і ўмее спяваць. З песняй, кажа, лягчэй жыць і працаваць.

лізацыі. Вазьміце, для прыкладу, хаця б бульбу і свінагадоўлю. Без бульбы не можа быць гадоўлі свіней. Аказваецца аднак, што лепш прадаць сырую бульбу, чымсьці вазіцца з адкормам свіней. Вясной цана на бульбу даходзіла да 4000 зл. за цэнтнер і ГС браў у сялян кожную яе колькасць.

І гэта класічны прыклад, як нарастаючы попыт на нейкі тавар падбівае яго цану. Адмоўна гэта адаб'ецца на пастаўках мяса ў другім паўгоддзі гэтага года. Селянін, аднак, не абавязаны аб гэтым думаць і памятаць. Гэта справа тых, хто вызначае палітыку ў галіне сельскай гаспадаркі.

Для звычайных хлебаробаў найлепшым падказчыкам з'яўляецца штодзённае жыццё. І таму Лідзія Плешук кажа:

— У нас зямля па якасці няважная, дык мы ўсяго пакрысе прабуем. Найперш жылі мы на калёніі. Пасля рашылі перасяліцца ў вёску. Будаваліся на новым месцы, так сказаць, ад корня.

А я падумаў: каб збудаваць гэты дом, каб абсталяваць водаправод і цэнтральнае абаграванне, каб абзавесціся сельскагаспадарчай тэхнікай, каб купіць трактар, дык трэба было найперш раздабыць грошы. У іх няма шчодрага дзядзькі ў Амерыцы. Спадзявацца маглі толькі на ўласныя, мазолістыя рукі.

І хапіла ім яшчэ часу ды ахвоты, каб падумаць аб агульных патрэбах сваёй вёскі. Лідзія Плешук — душа гуртка вясковых гаспадынь. Яе муж, солтыс і шчыры грамадскі дзеяч, з'яўляецца пачынальнікам усіх вясковых спраў. Ад восені 1986 года канцэнтравалі яны свае сілы ў асноўным на пабудове вясковай святліцы. Я бачыў яе. Стаіць прыгожы будынак ужо пад дахам, з зашклёнымі шыбамі, амаль 13 метраў даўжыні і столькі ж шырыні. Гмінная ўправа ў Нурцы-станцыі заплаціла толькі майстру і за будаўнічыя матэрыялы. Усё іншае рабілі яны грамадскім пачынам.

— Ой, каб вы ведалі, колькі турбот было, каб раздабыць усё неабходнае! — успамінае Лідзія Плешук. — За аднымі планамі на пабудову майму Геніку даводзілася некалькі разоў ездзіць у Беласток, да праектантаў. А пустакі знайшліся аж у Снядове...

Ніхто не шкадаваў ні сіл, ні коштаў, бо такая святліца ў вёсцы патрэбная, каб сабрацца на сход, каб наладзіць вяселле ці хрысціны, каб звычайна пагуляць або пасядзець у клубе за чаем.

— І нашаму гуртку вясковых гаспадынь будзе дзе разгарнуцца, — цешыцца Лідзія Плешук.

— І, магчыма, мастацкі калектыў завядзецца тады ў вашай вёсцы? — падказваю. — Вы ж дасканала спяваеце.

— А чаму ж бы і не? То ж з песняй лягчэй, песня жыць і дружыць памагае, — засмяялася Лідзія Плешук, маці двух сыноў — 12-гадовага Рамана і 8-гадовага Рафала.

Супольна адправіліся мы наведаць яе сяброўку па дуэце Рісу Пышко. На жаль, яе дом стаяў пад замком. Быў будзённы дзень, і людзі звычайна працавалі ў полі. Пасталі мы крыху на панадворку, я палюбаваўся прыгожым драўляным, абшаляваным домікам. Без лішніх доказаў можна было здагадацца, што тут таксама жывуць людзі, задаволеныя сваім жыццём. І я падумаў зноў: спяваць можна і ад жалю, але лепш, аднак, ад радасці. З песняй лягчэй у жыцці.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

ПОГЛЯДЫ

(Працяг са стар. 4)

І другая справа, якую хацеў бы крануць. Абавязковай часткай кожнай прамовы дзеячаў БГКТ, таксама і старшыні А. Баршчэўскага, з'яўляецца дэкларацыя пра абсалютна дасканалыя ўмовы для развіцця беларускай меншасці ў Польшчы, якія стварыла народная ўлада. Я тут не хачу чыніць паклёпаў на народную ўладу, крый Пане Божа, але ўсе ж ведаюць і вы, паважаны старшыня, таксама, што ў розных перыядах бывала па-рознаму. Не заўсёды становішча выглядала так, як сёння, хоць і зараз да ідэалу яшчэ далёка. Але быў час, калі не было ў краіне месца для аніякага таварыства, быў час, калі афіцыйна аб'явілі дзяржаву аднанацыянальнай. Сам, зрэшты, А. Баршчэўскі ў сваіх артыкулах не раз згадваў пра няслаўны геркаўскі перыяд. Чаму тады, калі стаіць „на мяжы“, патрапіць закінуць пару крытычных слоў, а ўжо на трыбуне робіцца гэта немагчымым? Тым болей, што публіка не такая ўжо і цікавая такіх дэкларацый, а становішча ў краіне змянілася, хопіць пачытаць газеты і зайсці ва універсітэт (доказам гэтага будзе і мой ліст, калі толькі, зразумела, рэдакцыя пусціць яго ў друк). Здаецца, што няма ніякіх падстаў, ані патрэбы для гэткіх „вернападданчых пенняў“, да якіх, мы, беларусы, і прывыклі, але да якіх на вечнасць усё ж такі не прыгавораны.

Валянцін Сельвясюк

Ад рэдакцыі: Мерапрыемства ў Беластоцкім амфітэатры мела ўрачысты характар, так як і ўступнае слова, з якім выступіў перад канцэртам старшыня ГП БГКТ д-р Аляксандр Баршчэўскі. Мэтай выступлення было прывітаць гледачоў і выканаўцаў, паінфармаваць аб некаторых праблемах і здарэннях у культурным жыцці БГКТ. Кароткае выступленне перад канцэртам — гэта не месца на разважанні аб складаных беларускіх справах і спосабах іх вырашэння. Тое робіцца на пасяджэннях Галоўнага праўлення, яго Прэзідыума і паасобных секцый, на сустрэчах з кампетэнтнымі органамі. Ніжэй друкуем тыя фрагменты выступлення старшыні ГП, да якіх адносяцца выказванні аўтара:

„Шаноўныя сабраныя, беларусы і палякі, члены БГКТ і сімпатыкі нашай арганізацыі! Вітаю вас сардэчна ад імя адзінай масавай арганізацыі беларусаў у Польшчы — Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Сабраліся мы сёння на Свяце беларускай культуры з нагоды 30-годдзя беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа“. Сярод такіх прыярытэтных галін нашай дзейнасці, як аматарскі рух, выдавецкая дзейнасць, беларуская асвета, пабудова Беларускага музея, літаратурны рух з'яўляецца адным з найбольш аўтарытэтных праяваў нашай актыўнасці.

Мы знаходзімся яшчэ пад уражаннем Міжнароднай навуко-

(Працяг на стар. 11)

А. Лукашук, Гайнаўка. „Перадайце В. Шведу, што ў яго вершы „Мы таксама не гусі“ здарылася прыкрае непаразуменне. Рэя трэба перакладаць: „Палякі маюць не гусіную, але сваю мову“. Не ведаю, хто рэдагаваў старонку „Белавежы“ нр. 349. Пэўна, не С. Яновіч, які, як паланіст па адукацыі, гэта павінен ведаць. Таму верш трэба будзе, Шведу пераправіць“.

Паважаны А. Лукашук! Змяшчаем Ваш ліст у „Ніве“ таму, перш за ўсё, што на гэтым прыкладзе можна наглядна прасачыць тую рэдкую сітуацыю, калі ў спрэчцы двух абодва могуць мець рацыю. І Швед, і Вы. Ваша рацыя ў тым, што ў гэтай ўсім вядомай фразе Рэй сапраўды меў на ўвазе „гусіную мову“ (Polacy — nie gęsi, a swój język mają). Швед, аднак, лёгка даказаў бы Вам тое, што Вы не ведаеце нават падстаў граматыкі, не адрозніваеце прыметніка ад назоўніка („гусіная“ — прыметнік, „гусі“ — назоўнік, множны лік). Перакладаючы чужы тэкст, нельга перайначваць яго, пісаць таго, чаго аўтар не напісаў. Рэй, пішучы: „палякі — не гусі“, сказаў гэтымі словамі значна больш, чым Вы думаеце. Сказаў ён не толькі пра „гусіную мову“, але і пра некаторыя благія рысы характару чалавека, у даным выпадку — пра нягодныя адносіны да свайго роднага наогул, што і выкарыстаў Віктар Швед у сваім творы, адносячы гэтую цытату таксама і да нас, беларусаў. Так што мы не рэкамендуем В. Шведу перарабляць свой верш. Кіруючыся Вашай рацыяй, паэт толькі звузіў бы сэнс выказвання Мікалая Рэя, бацькі польскай мовы.

Міхась Махнацкі, Сопат. Вы пішаце, што намераны палемізаваць з некаторымі думкамі Аўроры, напрыклад, з яе фельетонам „Жыццё і смерць чалавека“, змешчаным ў „Ніве“ ад 29 мая. І вельмі добра, мы чакаем такое палемікі! Бо ў гэтым пісьме, што Вы нам даслалі, палемічнага мы нічога не знайшлі. Можа толькі пад канец, як быццам палемізуеце, напісаўшы: „Для Аўроры ўсё ясна і проста: той, хто палез у горад інжынерыць і прафесарыць — чалавек маральна падазроны. Аўрора не кажа, ці таму ён такі, што закончыў універсітэт або палітэхніку, ці, можа, таму, што палез менавіта ў горад?“

Просім разгарнуць сваю думку, фармуляваць яе так, як гэта Вы некалі знакаміта рабілі: лагічна, доказна, калі выснова з высновы выходзіла. Вашы лепшыя карэспандэнцыі менавіта такія, строга лагічныя, без незразумелых шырэйшаму чытачу намёкаў, якія не прыдаюць выразнасці думкам. Вы можаце добра паглыбіць пісанае Аўрораю, якая паслугоўваецца болей вобразамі, эмоцыямі, што можа цікава дапаўняць Вашу аналітычную рэфлексію.

Палеміка павінна перш-наперш узбагачаць думку і адчуванні, дагаворваць недагаворанае, глыбей высвятляць недасветленае, і т.п.

Сакрат Яновіч

МІТЫНГ ДРУЖБЫ

(Працяг са стар. 1)

гацыі са Свіслацкага раёна і да групы піянераў, якія адпачывалі ў Дубічах-Царкоўных, звярнуўся начальнік горада Станіслаў Кастэра: „Дазвольце прывітаць вас па-славянску, па-старапольску — хлебам і соллю, так, як вітаюць самых дарагіх гасцей, так, як вы віталі нас нядаўна ў Свіслачы ў Дзень Перамогі над фашызмам. Прыміце гэты бохан хлеба як сімвал нашай дружбы і плённага супрацоўніцтва“.

І прыняў гэты дар сэрца старшыня выканаўчага камітэта Савета дэлегатаў працоўных у Свіслачы Аляксандр Пішкоўскі.

Затым з прывітальным словам выступіў першы сакратар гарадскога камітэта ПАРП у Гайнаўцы Уладзімір Пятрочук, які сказаў: „За свабоду Гайнаўскай зямлі заплацілі жыццём 1223 салдаты і больш тысячы жыхароў Гайнаўкі і ваколіц.

Гайнаўка, як сотні іншых гарадоў і вёсак, выйшла цяжка пакалечанай з ваеннага пажарышча. Але, дзякуючы намаганням і працавітасці яе жыхароў, Гайнаўка з пяцітысячнага гарадскога пасёлка вырасла на 24-тысячны прамысловы горад. Пачынаючы ад 1976 года, пабудавана ў горадзе 2200 памяшканняў у многасямейным і больш як 500 памяшканняў у аднасямейным будаўніцтве. Сістэматычна паляпшаюцца камунальныя абсталяванні, паверхня вуліц, гігіена горада. Будуецца ачышчальня сцёкаў, плануецца пабудова цеплацэнтралі, пушчаны ў рух дзве аўтобусныя гарадскія лініі, значна палепшылася гандлёва-паслуговая сетка.

У 1985 годзе было аддадзена ў карыстанне прадшколле, у 1986 годзе — чыгуначны вакзал, памяшканне для пажарнай каманды, пякарня. Зараз будуюцца вельмі важныя аб'екты —

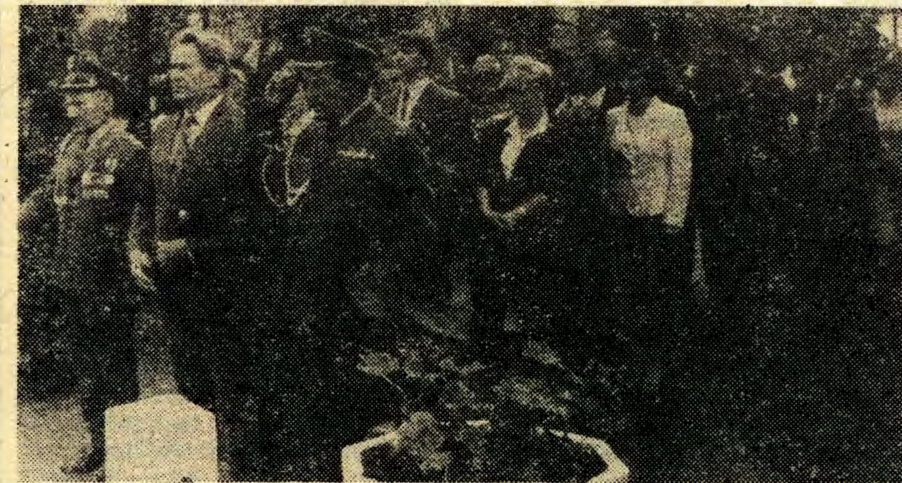

Ускладанне вянкоў на магілах савецкіх воінаў.

Прамаўляе І сакратар Свіслацкага раённага камітэта КПБ Іван Ярмашук.

бальніца і Музей помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху.

Актыўнасць жыхароў горада была ўшанавана ўзнагароджаннем Гайнаўкі Ордэнам Сцяга Працы II класа і прысваеннем звання „Майстра гаспадарнасці“.

Тав. Пятрочук уручыў свіслачанам сімвалічны падарунак.

У сваю чаргу першы сакратар раённага камітэта КПБ у Свіслачы Іван Ярмашук прыпомніў прысутным, што ў II сусветнай вайне кожны чацвёрты беларус аддаў сваё жыццё за перамогу над фашызмам, што сотні тысяч савецкіх салдат загінула за вызваленне Польшчы, што дружба нашых дзяржаў і народаў навечна замацавана крывёю. Гаварыў ён і аб дасягненнях Свіслацкага раёна і Гродзенскай вобласці, якая ў мінулым годзе дабілася рэкорднага ўраджаю збожжа, у сярэднім, 40 цэнтнераў з аднаго га. Ён таксама перадаў прадстаўнікам Гайнаўкі

СТАЛІН — ГЭТА ДРАКОН...

(Працяг са стар. 1)

— Я ведаю, пісаў пра яго ў кнізе „Да суда гісторыі“. Твардоўскі перадаў мне рукапіс успамінаў былога сакратара Гомельскага абкома партыі Я. Г. Драбінскага. Ён успамінае там і пра Шаранговіча, пра XVI з'езд КП(б)Б, прыводзіць словы Шаранговіча ў адрас А. Р. Чарвякова, які застрэліўся (ці яго застрэлілі) у час работы з'езда: „Сабаку — сабачая смерць!“.

— Няма такіх слоў у стэнаграме. Рой Аляксандравіч, я правяраў!

— У афіцыяльных дакументах шмат чаго няма, а тое, што ёсць, далёка не заўсёды праўдзівае. А што Вас цікавіць у працэсах?

— Чым Вы тлумачыце паводзіны падсудных? Яны ж не маглі не разумець, што канец адзін. Чаму на адкрытым працэсе не заявіць публічна пра сваю невінаватасць? Гэта праблема асабістай мужнасці, смеласці?

— Не. Абвінавачваемыя праходзілі праз усе віды фізічнага і маральнага насілля. Вытрымаць іх немагчыма. Гэта не прыкмета слабасці чалавека. Тэхніка і тэхналогія насілля развіваецца хутчэй, чым наша здольнасць супрацiўляцца ёй. Я магу прывесці прыклады, як людзі па году, па два трымаліся, выстойвалі па 20-30 сеансаў фізічных катаванняў, а потым ламаліся на маральным здзеку, як, скажам, Касіёр. Жалезны чалавек, ён нічога не падпісваў. Тады ўзялі яго 16-гадовую дачку і сказалі: „Не падпішаш — згвалцім“. Ён не падпісаў. Яе згвалцілі на яго вачах. Пасля гэтага ён згадзіўся на ўсё, каб толькі адпусцілі дачку на волю. Яе выпусцілі, і яна кінулася пад поезд. Ці, напрыклад, намеснік Арджанікідзе Паўлоўскі. Ён не паддаваўся ніякім катаванням. Тады яго кінулі ў карцэр з сотнямі пацукоў. Ён не змог уявіць сябе з'едзеным пацукамі і загрукаў у дзверы: „Сволачы, пішыце, што хочаце!..“

Я гутарыў са многімі старымі бальшавікамі, якія прайшлі і царскія, і сталінскія турмы. Былі сярод іх людзі, якія не падпісалі прызнанняў, але яны самі прызнаваліся: „Яшчэ б крыху — і ўсё, не вытрымалі б“. Але ў следчага быў план, яму не хапала часу, канвеер працаваў. „Непадрыхтаванага“ падсуднага на адкрыты працэс ніхто б не вывеў — Сталін бы не дараваў.

— Пракаменціруйце, калі ласка, характэрны папрок у адрас сённяшніх даследчыкаў таго часу — „Вы спрабуеце ўваліць усю віну на Сталіна, падмяняеце адну паўпраўду іншай. А яго акружэнне“?

— Пачатак традыцыі ўскладаць усю віну на Сталіна даў М. С. Хрушчоў на XX з'ездзе КПСС. Але ён быў у складанай сітуацыі, калі рабіў свой знакаміты даклад — побач, злева, справа сядзелі Молатаў, Кагановіч, Малянкоў, Варашылаў і іншыя людзі з бліжэйшага акружэння Сталіна. Выйсця ў Хрушчова не было: альбо сказаць праўду ва ўрэзанай форме, альбо яму не далі б выступіць наогул.

Цікавасць да асобы Сталіна тлумачыцца і тым, што ён у найбольш поўнай ступені прадстаўляе сталінізм, з'яўляецца яго абсалютным увасабленнем. Але тое, што і зараз увесь час пішуць у асноўным пра правадыра — няправільна ні з

Кветкі ад савецкіх піянераў.

сімвалічны сувенір і альбом фотаздымкаў з пабыўкі гайнавян у Свіслачы на Дзень Перамогі.

Прамаўлялі яшчэ старшыні маладзёжных арганізацый з абодвух гарадоў, а таксама ветэраны вайны — Аляксей Зін з Гайнаўкі і Віктар Рамацэвіч са Свіслачы.

Затым усе ўдзельнікі мітынгу за ветэранамі-франтавікамі, з бела-чырвонымі і чырвонымі сцягамі, з вайсковым аркестрам наперадзе, накіраваліся на могілкі савецкіх салдат, каб пакланіцца іх подзвігу, іх заўчаснай смерці за нашае мірнае жыццё. Там адбыўся вайсковы „Зварот да загінуўшых" (апэль полеглых), які заўсёды ўзрушвае сваім зместам. Калі вымаўляюцца прозвішчы загінуўшых салдат і лік безымянных, калі заклікаюць іх стаць у салдацкія шэрагі, а жывыя заяўляюць, што загінулі яны на полі бою і славы, тады сціскае ў горле і ў многіх выступаюць слёзы ў вачах. Прыгожае гэта ўшанаванне загінуўшых. А пасля, пад сумны гул барабанаў, адбываецца ўскладанне вянкоў на магілах. Усё гэта прымушае глыбока задумацца аб неабходнасці ўдзелу кожнага жывога чалавека ў абароне міру.

Далейшая частка сустрэчы — гэта выступленні калектываў са Свіслачы, Чорнай-Беластоцкай і Гайнаўкі.

Вялікім зацікаўленнем карысталіся таксама спартыўныя спаборніцтвы паміж чатырма гайнаўскімі прадпрыемствамі.

У гэты нядзельны дзень былі адкрыты крамы ды ў спецыяльных кіёсках прадаваліся прамтавары і харчовыя вырабы.

Непасрэдныя кантакты жыхароў Свіслачы і Гайнаўкі, свабодныя размовы, спатканні са сваякамі і знаёмымі маюць важнае значэнне. Умацоўваюць яны не толькі добрыя адносіны паміж прадпрыемствамі, установамі і арганізацыямі, але таксама паміж працоўнымі людзьмі. Асабістыя, прыватныя кантакты, новыя знаёмствы спрыяюць развіццю дружбы паміж нашымі народамі.

Міхась Хмялеўскі
Фота Уладзіслава Завадскага

ТРЫ БЕЛАВЕЖСКІЯ ДНІ

З нагоды Свята Адраджэння Польшчы 22 ліпеня белавежскія людзі, кожны на сваёй уласнай хаце, паўсюдна вывешвалі сцягі. Мястэчка прыбралася па-святочнаму. Нельга сказаць, каб тры свабодныя дні сталі для ўсіх белавежцаў днямі без працы. Стаяла сонечная пагода, грэла сонца аж замоцна. Такі час спрыяльны для працы ў полі. І белавежцы працавалі. Але належнае слаўнай гадавіне аддалі, упрыгожваючы вуліцы сцягамі. Прыемна канстатаваць гэта, тым больш, што не ўсе ў нас разумеюць і ацэньваюць факт, які меў месца 22 ліпеня 1944 года, — Маніфест ПКВН.

У Белавежы абсалютная большасць карэнных беларускіх жыхароў мястэчка мае свядомасць, якое значэнне ў навейшай гісторыі меў Маніфест ПКВН.

У Белавежы ўсе святочныя пагодлівыя дні днём беспərабойна спявалі птушкі, а вечарам сваю казачную сімфонію заводзілі з канца ў канец свершчыкі.

(вв)

НЕШЧАСЛІВАЯ

Сярод больш ці менш шчаслівага грамадства знаходзяцца нешчаслівыя адзінокія людзі. Прычыны іх няшчасця бываюць розныя, а найчасцей гэта хвароба або бездапаможнасць.

У Міхалове ёсць жанчына Данка, якая амаль кожны дзень праседжвае пад платамі, у парку, каля дома культуры ці магазінаў. Усюды яе поўна, усюды цягне з сабой свае пакункі. Гэта нешчаслівая жанчына, якой неабходна дапамога. Міхалоўскія ўлады павінны ёй як найхутчэй дапамагчы. А можа накіраваць яе ў прытулак? Няхай яна не бадзяецца, як якая жывёліна, пад платамі.

Дзядзька Захар

КАЛІ КАЛАСЫ БУЙНЫЯ, А БУЛЬБА ГУСТА ЗАЦВІТАЕ

Люблю хадзіць палямі, дарогамі, пасярод красуючага лета, палеткаў збажыны і бульбы. Гляджу на буйнае калассе, на густы цвет бульбы. Бачу, што будзе добры ўраджай.

Але, як шчасця без бяды не бывае, так і радаснай ураджайнасці пагражаюць усякія хваробы раслін, шкоднікі ў збожжы і ў бульбе. Даволі прыгадаць, колькі можа напустошыць адзін дзік, а калі яшчэ і з парасятамі дзікая свіння! За адну ноч яна цяжкую працу гаспадара зруйнуе дашчэнту. Хоць ты сядзь і плач!

У нашай ваколіцы, на жаль, так усё часцей бывае. Хачу, каб наконт гэтай справы выказаліся кампетэнтныя ўлады.

Валянцін Семянюк,
Райкі.

СМАЧНЫ, АЛЕ НЕ ЎСІМ

Крынкаўскі ГС пячэ смачны хлеб. Тамашняя пякарня пячэ не толькі хлеб, але і ўсякія булачкі — рагалікі, вафлі і іншую смакату. Робіць гэта лепей за ўсіх. Калі мае дзеці наведваюць мяне з Беластока, то не могуць нахваліцца смакам крынкаўскага хлеба!

За гэта трэба пахваліць пекараў у Крынках. І падзякаваць ім за стараннi.

Э. Шчасновіч

Ад рэдакцыі: друкуючы гэтую вестку, мы атрымалі і адваротныя ацэнкі. Знаёмыя нам крынчане сказалі: быў наш хлеб смачным, але ўжо не ёсць. Неяк ад канца вясны пагоршаў. Можа, добры пекар захварэў, а новы яшчэ не навучыўся або не хочацца яму?

навуковага, ні з палітычнага пункту погляду. У кожнага з бліжэйшага акружэння Сталіна выключна цікавая, хоць і са знакам мінус, біяграфія. І яна абавязкова павінна быць напісана. Інакш гэты вакуум запоўняць не гісторыкі, а дзялкі. Напрыклад, у ЗША выйшла кніга пра Кагановіча „Тыгр у Крамлі, або Архітэктар улады Сталіна", дзе даказваецца, што ў 30—50-я гады партыю і краіну ўзначальваў Кагановіч, які кіраваў асобай і дзейнасцю Сталіна. Вядома, гэта чыстая фальсіфікацыя. У маёй бібліятэцы ёсць і 800-старонкавая біяграфія Берыі пад назвай „Камісар" — на 80 працэнтаў хлусня.

Наогул, я ўпэўнены, што кожны дзяржаўны дзеяч мінулага і сучаснасці заслугоўвае выдання яго біяграфіі. У нас і зараз сродкі масавай інфармацыі высвечваюць толькі галоўную лінію, не друкуюць інтэрв'ю з кіраўнікамі краіны, аналіз іх асобы. Нядаўна часопіс „Ньюсуік" апублікаваў гутарку з членам Палітбюро ЦК КПСС Зайковым: можна шмат цікавага даведацца пра яго сям'ю, погляды, звычкі, манеры, схільнасці. А хіба не цікава было б прачытаць біяграфію Суслава, чалавека настолькі бязграматнага, што яго бязграматнасць мае гістарычную цікавасць. Мы павінны ведаць людзей, якія вырашаюць наш лёс.

—Я быў сведкам таго, як Вы катэгарычна апратэставалі на прэс-канферэнцыі словы аднаго з палітычных аглядальнікаў. „Мы вывучаем Сталіна, як казяўку пад мікраскопам". „Сталін не казяўка, а дракон!" — заявілі Вы. А ці маглі б Вы назваць якую-небудзь станоўчую рысу Сталіна?

— Ну, напрыклад, на 70-гадовы юбілей яму прыходзілі падарункі з усяго свету, некаторыя каштавалі сотні тысяч рублёў. Сталін застаўся абсалютна раўнадушным да паднашэнняў, большую частку нават не паглядзеў. І тым больш, нічога не ўзяў сабе асабіста.

А вось Брэжнеў кожны падарунак, які атрымліваў як кіраўнік краіны, забіраў дахаты і вельмі крыўдзіўся, калі ён быў не такі каштоўны, як меркаваў. У яго гаражы стаялі 44 замежныя аўтамашыны. Ён паказваў Г. Кісінджэру новы паляўнічы домік у Завідава і спытаў, колькі, на думку госця, той каштуе. Кісінджэр, як дыпламат, стаў хуценька гадаць, якую, большую ці меншую суму лепш назваць. Ну і вырашыў: раз з камуністам гаворыць, назваць меншую — тысяч 800 долараў. Брэжнеў вельмі пакрыўдзіўся і сказаў: „Сама меней 3 мільёны долараў".

Бадай, гэту рысу Сталіна можна было б аднесці да назітыўных.

— Дракон, але сціплы... Рой Аляксандравіч, зараз усё часцей гучыць трывога наконт таго, што мы адназначна трактуем 30-я гады, малюем іх толькі чорнай фарбай. Ваш погляд на пазітыўныя здабыткі 30-х?

— Як чалавек, які жыў тады, пасля настаўнічаў, я лічу, што ніколі яшчэ ў мінулыя дзесяцігоддзі ў нас не было выхавана такое цудоўнае маладое пакаленне, як у 30-я гады. Так, яно было падманута, але нават Сталін вымушаны быў падманваць моладзь усё ж правільнымі, святымі словамі. У маім уяўленні моладзь 30-х — лепшая, якую мела наша краіна за семдзесят гадоў. Яна вырасла на рэвалюцыйных ідэалах, на ленінскіх прынцыпах, на „Як гартавалася сталь", на „Чапаеве". Большая частка лягла на палях Вялікай Айчынай, але тыя, што засталіся, — сённяшні залаты запас перабудовы. Без яго мы б нічога не зрабілі ні ў часы Хрушчова, ні зараз. Не выпадкова гэтыя людзі цяпер з'яўляюцца ядром кіраўніцтва краіны, якое пачало абнаўленне.

— Рой Аляксандравіч, ці прадчувалі, прадказвалі Вы перабудову? Як Вам працуецца зараз? Што Вы можаце сказаць чытачам „Звязды" — калі яны змогуць убачыць Вашыя кнігі?

— Я верыў у канец брэжнеўшчыны, але думаў, што развіццё далей пойдзе па шляху, які прапанаваў Андропаў — удасканаленне, паляпшэння. Радыкальную перабудову я адносіў да меншых верагоднасцей. Але гісторыя часта не лічыцца з разлікамі — па логіцы Хрушчоў, напрыклад, ніяк не павінен быў выступіць з выкрыццём культу Сталіна.

Наконт маіх планаў. Я заключыў шэраг дагавораў з выдавецтвамі на ўжо напісаныя работы, рыхтую для выдання ў наступным годзе кнігу пра Л. І. Брэжнева. Рад часопісаў вядзе перагаворы, будзе друкавацца кніжка „Да суда гісторыі". У мяне ёсць запрашэнні паехаць з лекцыямі за рубеж, у тым ліку ад кіраўнікоў урадаў, але ехаць не спяшаюся. Зараз адкрываецца столькі цікавага, што кнігі, якія я лічыў завершанымі, трэба дапісваць, уключаць новыя факты. Да паўтары тысячы старонак кнігі „Да суда гісторыі" я зараз дадаў яшчэ 200 старонак. Сёння цікава працаваць!

— Творчых Вам поспехаў, Рой Аляксандравіч, і дзякуй за гутарку.

Гутарыў А. Лукашук,
спец. кар. „Звязды".

ЖЫЛА — БЫЛА ЛЕГЕНДА

ЗАМЕСТ ЛАСЯ З'ЕЛІ ПАРАСЯ

Нягледзячы на гумарыстычнасць, прыказка гэтая мае глыбокі сэнс і з'яўляецца свайго роду эпітафіяй на вынішчэнне ласёў, якія ў далёкім мінулым, калі тэрыторыю сённяшняга Падляшша парасталі густыя лясы і пушчы ды пакрывалі балоты, займалі значнае месца сярод звярыны. Былі яны другімі па зубрах, якім аддавалі гонар і пашану, але і палявалі на іх часта ды ахвотна. Апрача вялікай колькасці мяса, якое атрымоўвалі паляўнічыя, існавала перакананне аб лячэбных уласцівасцях іх капыт. Таму гэтая прыказка звязана перш за ўсё з пушчанскімі мясцовасцямі. Факт фактам, што не была яна чужая і Белавежскай пушчы. Магчыма, што і прыйшла яна аднекуль з Польшчы. Такі вывад можна было б зрабіць на аснове запісу Адальберга („Nowa księga przysłów polskich") ці Ул. Спаўста („Na tropach", Lwów 1896, s. 167). Аднак там выступае яна ў іншай форме, а менавіта: Jak nie upolujesz łosia wołu waść zarżniesz". Нашая прыказка нарадзілася тут, а канкрэтна якраз у Белавежскай пушчы.

З гадамі, калі на тэрыторыі нямецкай, а часткова і ў Польшчы лось быў поўнасцю выбіты, так як тур, якога ўжо не было ў пачатках XVII ст., у белавежскіх лясах, дзе ўжо нават штучна ўтрымоўвалі зуброў, лось усё яшчэ гаспадарыў. Сцягвалі ў гэтыя пушчанскія нетры паляўнічыя нават з далёкіх-далёкіх мясцін і з гаманлівай нагонкай, з грамадамі сабак ганяліся за гэтым прыгажуном з разгалістымі рагамі, каб пакарыць яго і гучна павесяліцца, закусваючы ласяцінай. Але ўсё цяжэй і цяжэй было высачыць даўганогага ўладара дрыгвяністых палавой. Аднак слава аб Белавежскай пушчы ішла далёка і паляўнічых паяўлялася штораз больш. Прыязджалі нават з далёкіх краін.

Запрасіў аднойчы адзін пан (адны гавораць, што з-пад Бобінкі, іншыя — што недзе з-пад Гарадка) сваіх сяброў на паляванне. Выехалі раненька і, калі сонца вынырнула з-за гарызонту, уехалі ў векавую пушчу. Разышліся нагоншчыкі, разбегліся сабакі, затрубілі ў рагі. Паляванне распачалося. Стралялі, зразумела, усё, што траплялася, але асноўным жаданнем было трапіць на след лося.

Пад конскімі капытамі зачаўкала лясная мурава. Лес расступіўся, а перад вачамі паляўнічых расцягнуўся падмоклы кустарнік.

— Тут засядзем, — сказаў гаспадар палявання. — Пачакаем нагонкі.

Заселі. Запанавала цішыня. Толькі часамі застракоча недзе сарока, чаўкне пухлінай балота, зашапоча з галінамі вецер — і зноў напружанае чаканне. Аж раптам пачуліся крыкі, якія ўсё набліжаліся ды набліжаліся. Напружанасць узрастала. Кожны моцна сціскаў у руках сваю стрэльбу, молячыся ў душы за ажыццяўленне сваёй надзеі. Аж тут — як нешта не сарвецца, як не пойдзе ў густы кустарнік. Бахнулі стрэлы, узняліся галасы і некалькі пар ног, падняўшы сваіх уладальнікаў, зачаўкала па падмоклых купінах. Потым новыя стрэлы. Калі дабеглі на месца, адкуль далятаў храп, убачылі, што на бугарку, пад сасоннікам, канае ў дрыготках маладая дзікая свіння. Пану зрабілася няёмка, што пасля такой бегатні па лесе, пасля абяцанак сваім гасцям не ўдалося трапіць нават на след хваравітага ласа, ён сказаў: „Лось, не лось — важна, што мяса ёсць. Замест ласяз'ямо парася". І адгэтуль пайшла ў народзе прыказка.

Міхась Шаховіч

НЕ ПАЛАНІЗАЦЫЯ, А НЕДАГЛЯД

Чытаю „Гутаркі аб мове" і... злуюся! Чаму аўтарка не прытрымліваецца аўтэнтычных беларускіх назваў нашых мясцовасцей і геаграфічных аб'ектаў? Часта піша іх у польскім гучанні, якое не заўсёды адпавядае сапраўднаму, жывому, мясцоваму. Напрыклад, рэчка Бобра называецца па-польску Бебжа. Я не супраць „Бебжы", але трэба, каб побач, у дужках хоць, напісаць: Бобра. Бо так яе называюць тутэйшыя жыхары. Спадабалася мне, калі аўтарка, як быццам прадчуваючы сваю нетактоўнасць у адносінах да чытачоў „Нівы", піша — у добры прыклад — „рэчка Бярозаўка (Бжазоўка)".

І яшчэ: думаю, што калі даваць польскія назвы, дык трэба гэта рабіць лацінкаю і ў сапраўдным польскім напісанні. Прыкладна: Бобра (Biebrza), Бярозаўка (Brzozówka). Іначай — падобнае гэта на паланізацыю назваў, прысвойванне беларускаму моўнаму звычаю польскага варыянту гэтых назваў.

Сакрат Яновіч

Дарагое Сэрцайка, я выйшла замуж вельмі маладая і вельмі закаханая. Мой муж быў надта прыстойным хлапцом. Усім ён вельмі падабаўся, а найбольш, бадай, мне. Хутка нарадзіўся ў нас сынок і можна было б фактычна жыць. Але муж мой надта гуляў. У выніку гэтага дачакаўся, што выгналі яго з вышэйшай школы, бо і вучыцца яму занадта не хацелася. Нейкі час я працавала на яго і на дзіцё, але грошай усё не хапала і я вырашыла паехаць на заробкі на Захад. Вярнулася праз паўгода. Дзіця ён завёз маім бацькам, а сам піў і гуляў усе гэтыя паўгода. У кватэры ўсё было знішчана, былі сляды яго гулянак. Я вырашыла, што з такім чалавекам жыць больш не буду. Пакінуўшы кватэру мужу (бо кватэра была яго бацькоў), я наняла з дзіцём пакойчык і тады толькі пачала жыць, як чалавек. Так я змагалася з лёсам сем гадоў. Сынок ужо быў ладны, падрос і тады я сустрэла на сваёй дарозе чалавека.

Чалавек быў намнога старэйшы за мяне, мог быць маім бацькам, але быў да мяне вельмі добры і мой сын таксама прывязаўся да яго. Мы вырашылі пажаніцца. Хаця ў яго былі ўжо дарослыя дзеці, але быў ён разведзены. І тут пачаўся кашмар. Хаця мы жылі як найлепш, людзям вельмі калола ў вочы, што я выйшла замуж за старога і брыдкага. Муж мой займае, аднак, даволі высокую пасаду, я з ім усюды езджу. Я ўбачыла цяпер толькі, які можа быць прыгожы, цудоўны свет. І я яму вельмі ўдзячна. Але большасць маіх знаёмых неяк ад мяне адвярнулася. І часамі мне з гэтай прычыны бывае вельмі сумна. За што яны так, няўжо я так страшна саграшыла, што выйшла замуж за разведзенага чалавека? А калі непрыгожы ён, ці стары — дык мне ж з ім жыць, а не ім, і калі мне і майму сыну добра, то, думаю, павінны і яны цешыцца разам са мною, калі яны — мае сябры. Адкажы мне, Сэрцайка, можа ты штосьці ў гэтым разумееш і падкажаш мне, як паводзіць сябе з былымі сваімі сябрамі?

Юля

Юля! Напэўна невялікае шчасце выйсці замуж за старога і брыдкага, за амаль свайго бацьку. Але табе з ім добра, калі ты рассмакавалася пры ім у жыцці, дык гэта ўжо нешта значыць. Думаю, што твае былыя сябры супакойваюць такімі адносінамі да цябе сваю зайздрасць. Ім, відаць, кепска, што было табе цяжка, а стала лёгка. А павінна ты запамятаць, што не той сапраўдны сябар, хто дапаможа ў бядзе, а той толькі, хто патрапіць цешыцца з другім у радасці. Калі ты шчаслівая, то і яны павінны быць шчаслівыя. А калі яны нешчаслівыя і дагрызаюць табе ў данай сітуацыі, то, значыць, павінна ты парваць з імі назаўсёды. Мяркую, што ў твайго мужа на высокай пасадзе сяброў не бракуе.

Сэрцайка

СУП ДРЫВАСЕКАЎ

На 2 літры булёну з ялавічыны трэба ўзяць 3/4 шклянкі гароху, 3/4 шклянкі буйнай фасолі, 50 дэкаў змеленага мяса, 1 яйка, паўшклянкі смятаны, лаўровы лісток, соль, перац.

Гарох і фасолю перабраць, памыць і намачыць у папярэдні дзень у кіпячонай вадзе. Вымачаны гарох і фасолю палажыць у булён, дадаць лаўровы лісток і варыць, пакуль не стануць мяккія.

У змеленае мяса ўбіць яйка, дадаць соль, перац, перамяшаць і зрабіць галачкі. Галачкі зварыць асобна і толькі тады дадаць іх у суп разам з працэджаным адварам. Суп пасаліць, дадаць перцу па смаку і забяліць смятанай.

У суп падаюць грэнкі з чорнага хлеба, падсмажаныя на тлушчы і пасыпаныя кменам.

КЛЁЦКІ ПРЫМОРСКІЯ

На 1 кг варанай бульбы бярэм 1 кг сырой сцертай на тарцы і выціснутай бульбы, 1 яйка, 20 дэкаў масла, 1 шклянку смятаны, 10 дэкаў белага сыра з кменам (або вымяшаць звычайны белы сыр з 1 лыжачкай кмену), соль.

Вараную бульбу прапусціць праз мясарубку, дадаць сцертую сырую бульбу, убіць яйка, пасаліць і добра перамяшаць. З цеста рабіць валікі даўжынёю і таўшчынёю пальца. Смажыць іх у тлушчы мінут 25-30.

Гатовыя клёцкі палажыць на талерку, заліць маслам, загатаваным са смятанай, зверху пасыпаць сцертым на тарцы падсушаным кменным сырам. У соус можна дадаць часнок, перац. Можна таксама клёцкі паліць растопленай саланінай.

СВІНЫЯ РОБРЫШКІ З ЯБЛЫКАМІ

На 1 кг робрышкаў трэба ўзяць 1 яйка, 5 дэкаў тлушчу, 1 лыжку мукі, цертую булку, паўшклянкі яблычнага перацёру, 5 кіслых яблыкаў, гваздзіку, перац, лаўровы лісток, цыбулю, соль, паўлыжкі цукру, 2 лыжачкі кмену.

Робрышкі памыць, абварыць у вадзе з прыправамі (гваздзіка, перац, лаўровы ліст, соль) і падпечанай на агні цыбуляй. Атрыманы булён працадзіць і на нейкі час пакінуць. Абваранае мяса падзяліць на порцыі так, каб на адну прыпадала адно-два робрышкі. Порцыю памачаць у збітае яйка, цертую булку і падсмажыць на тлушчы.

У працэджаны булён дадаць яблычны перацёр і дакладна перамяшаць, а тады дадаць і муку, разведзеную з вадой. Закіпяціць, атрыманы такім чынам соус павінен быць не занадта густы (такі, каб лёгка сплываў з лыжкі).

Памытыя яблыкі спырснуць вадой, заквашанай лімоннай кіслатой, пасыпаць кменам і цукрам, запячы ў духоўцы.

Гатовыя робрышкі класці на талерку, разам са спечанымі яблыкамі, і заліваць соусам. Страву падаваць гарачай з чорным (найлепш вясковым) хлебам.

Гаспадыня

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Алена Мімрык
Дзіяна Энціна

Працяг (4)

ЯК РАТАВАЛІ БАБУЛЮ

— А вось што. Бачыце, у мяне на шыі вісіць амулет?

Доктар і Воля з цікавасцю паглядзелі на хлопчыка. Яны ўжо ведалі, што ён, як і многія кангалезцы, носіць на шыі нейкую выразаную з чорнага дрэва фігурку, і ўважліва прыглядзеліся да талісмана.

— Ой, дык гэта ж верхняя частка галавы кошкі! — усклікнула Воля.

— Сапраўды, гэта вушы і лоб кошкі. Усе мужчыны нашага племені носяць якую-небудзь частку кацінай галавы. Кошка — захавальнік нашага племені. А гісторыя з кошкай пачалася з бабулі маёй бабулі.

Прыйшоў час, яна павінна была легчы на цыноўку і чакаць прыходу „ненажэрнай". Вёска наша знаходзіцца недалёка ад ракі. У той вёсцы зусім мала сабак і курэй. Правадыр племені і іншыя мужчыны лавілі рыбу, а жанчыны вырошчвалі арахіс і маніёк.

Аднойчы ў вёсцы спынілася вялікая машына. У ёй сядзелі белыя людзі. Сярод іх была жанчына. Яна трымала на руках ката. Сам ён быў светлы. Вушы і хвост чорныя, а вочы блакітныя. Да машыны падбеглі дзеці, абступілі яе з усіх бакоў. Яны гучна крычалі і паказвалі пальцам на ката. Ён спалохаўся і падрапаў жанчыну. Яна войкнула, выпусціла ката. І ў гэты момант машына кранулася з месца.

Жыхары вёскі хацелі забіць ката з чорнымі вушамі. Ды бабуля маёй бабулі не дазволіла. Яна аднесла яго ў сваю хату, пачала даглядаць. Кот хадзіў за ёю і на поле, і на рэчку. Стаў вялікі, дужы, навучыўся лавіць пацукоў.

Калі прыйшоў час бабулі маёй бабулі класціся на цыноўку, ніхто не карміў ката. Удзень ён сядзеў побач са старой, а ўночы знікаў. Мінула дваццаць дзён, а бабуля ўсё не памірала. Яна нават усміхалася. Старэйшыны вёскі здзіўлена паціскалі плячыма, сустракаючыся адзін з адным. Ніхто не мог зразумець, чаму бабуля маёй бабулі так доўга жыве.

Аднойчы да правадыра племені прыйшоў са скаргай бацька адной сям'і. У яго прапаў маніёк, а след прывёў да хаціны правадыра — сына бабулі маёй бабулі. Ніхто не адважыўся ўвайсці да іх.

Цяпер, калі мінула дваццаць дзён, бабуля магла атрымаць ежу і зноў весці гаспадарку. Пазней, перад смерцю, яна папрасіла клапаціцца пра ката і сказала, што якраз ён выратаваў яе ад галоднай смерці. Кот забіраўся ў іншыя хаціны і прыносіў адтуль ежу для бабулі — матылёў, кажаноў, пацукоў, а таксама маніёк. Пра гэта мне расказала мая бабуля. Яна верыць, што і яе ахоўвае дух таго ката, які выратаваў ад голаду яе бабулю.

Мая бабуля ведае шмат сакрэтаў, якія адкрыла ёй яе бабуля. Яна ўмее лячыць людзей ад укусаў змей. Ведае, як захаваць вясёлым дух чалавека і адагнаць ад яго цяжкія думы. А яшчэ яна ведае траву, якая прыносіць чалавеку працяглы сон. Бабуля добрая, як рака.

Машына ўехала на ўтаптаную пляцоўку. Недалёка адна ад адной стаялі некалькі хацін. Накрытыя саломай і аплеценыя сухімі ліянамі, яны нагадвалі вялікія буданы з круглым верхам. Каля дзвюх хацін на крэслах з адкінутымі спінкамі сядзелі два пажылыя, цёмныя, як сухія ліяны, кангалезцы і курылі доўгія люлькі. Воддаль бе-

(Працяг на стар. 10)

Удзельніцы конкурсу беларускай песні для школьнікаў сёстры Эва і Кася Карабкевічы з Нарвы.

Фота Я. Чэрнякевіч.

Ніка Бандарук — лаўрэатка конкурсу „Беларуская песня 88" для школьнікаў сярод наймалодшых.

Фота Я. Чэрнякевіч.

Віктар Швед

СМЕХ У МЕХ

Праз пушысты снег
Чорт рагаты бег.
І сустрэў ён на дарозе
Мех вялізны на марозе,
Паклікаў калег,
Развязалі мех.
І была тады ж усцеха
З гэтым поўным смеху мехам,
Было мноства ўсцех,
Рагатаў там смех.
Уцякалі хутка чэрці,
А за імі ўслед, паверце,
Таксама пабег
Іранічны смех.
І адгэтуль у балоце
Чэрці голасна рагочуць.
Там, дзе іх начлег,
З імі разам смех.
І баяцца сталі чэрці,
Што ад смеху можна ўмерці...
Цяжка зноўку смех
Увагнаць у мех.

ЖАНОЧЫ РОД

Дапытлівы Саша
Надта ведаць хоча:
— Чаму Зямля наша
Род мае жаночы?

Адказаў на гэта
Здагадлівы Сёма:
— Таму што планеты
Узрост невядомы.

ЦІ МАГУ Я ПАГУЛЯЦЬ, МАТУЛЯ?

З панадворка ўбег у хату Янка,
Каб матулі просьбу перадаць:
— Ты дазволь, мая матуля, зранку
Мне яшчэ хвіліну пагуляць.

— Ды гуляць ты хочаш, хуліганішча,
З гэтай свежай дзіркай у штанах?
— Не, матуля, — адазваўся Ваня, —
Там чакаюць Яраслаў і Стах.

СКАЗЫ ГАЛОЎНЫ І ДАДАНЫ

Настаўнік беларускай мовы
На ўроку запытаў Івана:
— Якая розніца, скажы талкова,
Паміж галоўным сказам і даданым?

Іванка, пераглянуўшыся з сябрамі,
Адказвае талкова, зухавата:
— Галоўны — як выказваецца мама,
Даданы — калі адазвецца тата.

НЕ ЗРАБІЎ ВАНЯ ХАТНЯГА ЗАДАННЯ

Ваня настаўніка пытае:
— Скажыце мне, ці пакараюць
За гэта вучня ў нашай школе,
Чаго ён не зрабіў ніколі?

Настаўнік кажа: — Знае кожны,
За гэта пакараць не можна.

— Дык не зрабіў, — прызнаўся Ваня, —
Я сёння хатняга задання.

УЖО ВАСЯ Ў ПЯТЫМ КЛАСЕ

Так дабрадушны ў хаце
Чамусьці тата сёння.
Праверыў замест маці
Ён сына школьны дзённік.

— Бянтэжышся ты ў суме
За двойку, — кажа Вася.
— Ды не, сынок, не думаў,
Што ты ўжо ў пятым класе.

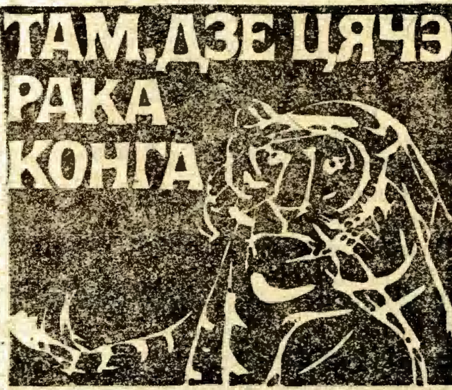

(Працяг са стар. 9)

галі дзеці, за якімі ўвесь час сачылі гэтыя двое.

Машына спынілася. Праз хвіліну яе абступіла чародка дзяцей. Яны пачалі здароўкацца. Прыезджыя з вясёлай усмешкай паціскалі працягнутыя ім рукі. Падышлі двое мужчын, ветліва ўсміхнуліся і таксама паздароўкаліся.

Мужчына нешта спытаўся ў Тамба-Тамба і паказаў Валерыю Васільевічу на самую вялікую хаціну. Доктар прыклаў руку да сэрца, падзякаваў старэйшыне і накіраваўся да хаціны. Праз некалькі хвілін ён выйшаў адтуль і падышоў да старэйшыны.

— Бабуля Тамба-Тамба хворая на малярыю. Яе трэба пакласці ў бальніцу. Вечарам прыедзе машына. Я пакінуў лекі.

Старэйшына падзякаваў доктару.

— Вазьміце лекі для дзяцей вашай вёскі, — сказаў доктар і падаў старэйшыне шкляную бутэлечку з жоўтымі таблеткамі. Потым ён азірнуўся і спытаўся ў Тамба-Тамба: — А дзе астатнія жыхары вёскі?

— Жанчыны з маленькімі дзецьмі пайшлі ў поле. Вернуцца толькі перад захадам сонца, — адказаў хлопчык і пацікавіўся: — А гэта праўда, што па маю бабулю прыедзе сапраўдная машына?

— Праўда. Мы пашлём санітарную машыну з чырвоным крыжам на дзвярах.

Усе накіраваліся да машыны, сталі развітвацца. Машына кранулася з месца, а малыя доўга беглі следам, не звяртаючы ўвагі на ўзняты пыл.

Працяг будзе

Вясёлы куточак

ПРЫЗНАННЕ

— Гэта ты пішаш на сценах брыдкія словы?

— Не. гэта Пецька піша. А я яму дыктую.

Э. Пятрова.

ПЫЛАСОСАМ НА ПАПУГАЙЧЫКА

Маці:

— А дзе ж гэта наш папугайчык? Не відаць, не чуваць...

Дачка:

— Толькі што быў тут. Хвілінку назад я чысціла яго пыласосам.

Т. Дзмітрусёва

КЕМЛІВЫ

— Дзеці, хто з вас пацэліў мячом у акно? — пытае бабуля ў хлапчукоў, якія гулялі ў двары. Малыя прамаўчалі.

— Хто прызнаецца, атрымае цукерку, — паабяцала бабуля.

— Гэта мы з Толем, — падбег трэхкласнік Пеця, паказваючы на малодшага брата, які корпаўся ў пясочніцы.

М. Сліва

Вучні чацвертага класа з Кляшчэляў. Яны ўсе вывучаюць беларускую мову.
Фота Я. Чэрнякевіч.

Алег Назараў

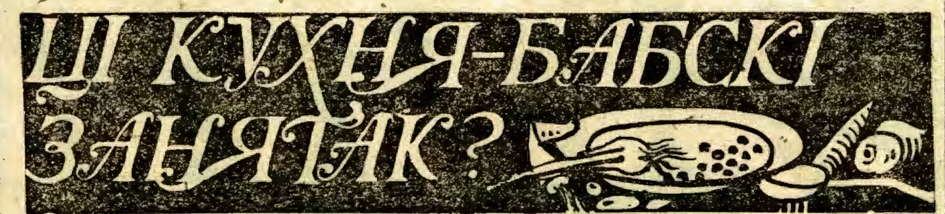

Заканчэнне.

Пачатак у папярэднім нумары.

Паспрабуй зварыць суп, без якога нават самы смачны абед не абед. Нездарма раней яго падавалі на стол у фарфоравай вазе. Гаспадар урачыста падняў накрыўку, разліваў суп у талеркі... А які арамат стаяў пры гэтым!

А вось рэцэпт на боршч, які навучыў мяне варыць дзядзька Іван.

Вазьмі тры бурачкі сярэдняй велічыні і дзве морквы. Пачысці іх, памый і сатры на буйнай тарцы. Памяшай у місцы і дадай дзве сталовыя лыжкі воцату. Прыкрый міску накрыўкай, дай пастаяць 15 мінут... А потым стаўляй на агонь каструлю з вадой. Дарэчы, колькі трэба вады? Ёсць такое правіла: для супа трэба ўзяць столькі шклянак вады, колькі талерак супу хочаце зварыць, ды плюс яшчэ паўстолькі. Палічы, хто будзе есці твой боршч — мама, тата, брат, сястрычка і ты. Усяго пяць чалавек, пяць талерак супу. Значыць, вады вазьмі 7 з паловай шклянак. Пакуль вада грэецца, дробненька пакрышы чвэрць качана капусты. А калі закіпіць — пакладзі капусту ў каструлю. Зноў давядзі да кіпення. Цяпер укінь моркву з бурачкамі, дадай дробна нарэзаную цыбулю, 1 лыжку памідорнай пасты, лаўровы лісток, тры гарошыны чорнага перцу. Пасалі (палавінка чайнай лыжкі), паспрабуй на смак — добра? Калі не хапае солі, пасалі зноў трошкі і зноў паспрабуй. Вось цяпер добра. Боршч павінен закіпець тры раз і варыцца роўна 5 мінут. Пасля гэтага знімі каструлю з агню і дай супу адстаяцца. Не дапушчальна адкрываць накрыўку ў гэты час, інакш папсуецца ўвесь смак.

Праз 15 мінут разлівай боршч па талерках. Пакладзі дробна парэзаную зяляніну пятрушкі, кропу. Пераканаешся, што ўсім спадабаецца.

А на ласунак пасля абеду...

Чаму б не пачаставаць сяброў маннай халвой уласнай работы?

Вазьмі чыстую патэльню і падрумень на раслінным масле шклянку маннай крупы. Масла можна ўзяць трошкі — усяго тры лыжкі. Пакуль крупа смажыцца, каб не траціць часу, займіся сіропам... Памяшай у вялікай місцы паўшклянкі мёду або джэму з дзвюма шклянкамі гарачай вады і 2 лыжкі цукру. Гэта і ёсць сіроп. Пастаў яго на агонь. Як толькі закіпіць, паглядзі на гадзіннік. Кіпець ён павінен 5 мінут, не больш! А калі міне 5 мінут; знімі міску з агню і залій сіропам манную крупу на патэльні. Калі ёсць пад рукой тоўчаныя арэхі — дадай. І самае галоўнае, дакладна памяшай. Вось і ўсё. Цяпер засталося толькі пачакаць, пакуль халва астыне. Потым парэж яе на кавалачкі. Есці манную халву найлепш з кіслым малаком.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

БССР, 230009, г. Гродна, вул. Сухамбаева, 7, кв. 4. Дзіма Стасюкевіч, 4 кл.

* * *

СССР, 150031, г. Ярославль, ул. Юности, 21, кв. 82. Нефёдовой Наташе, 5 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. К. Лібкнехта, 99, кв. 16, Надзя Антонава, 6 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 33, кв. 24. Оля Трацэўская. 5 клас.

* * *

БССР, 220134, г. Мінск-134, вул. Прытыцкага, 91, к. 1, кв. 210. Наташа Папельская. 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, 2 пер. Р. Люксембург, 8, кв. 40. Оля Шынкевіч. 6 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, 2 пер. Р. Люксембург, 8, кв. 14. Люда Тарасевіч. 6 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Лермантава, 43, кв. 58. Света Ліневіч. 3 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Лермантава, 45, кв. 13. Васіліна Макар'ева. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 80, к. 1, кв. 46. Максім Бажнік. 3 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 169. Ольга Шымко. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Каржа, 10, кв. 3. Іна Ермаловіч. 6 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 176, кв. 75. Старавойтава Таня. 7 клас.

* * *

СССР, 163019, г. Архангельск-19, ул. 8 Марта, 12а, кв. 10. Ходий Тане. 8 клас.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Спалучы кропкі ад 1 да 29. Што выйшла?

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1 „Зорка"

Piątek 12 VIII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie z kukułką. 9.30 Kino Teleferii: „Syn strzelca” (5) — serial NRD. 10.00 DT — Wiad. 10.10 DT — Reforma gosp. 10.25 „Piegus” (2) — serial rum. 11.45 Domator. 12.35 Antena. 16.45 Pr. dnia. 16.50 Mieszkać — Wszechnica budowlana. 17.15 Teleexpress. 17.30 W Starym Kinie: — „Królowa przedmieścia” — film pol. z 1937 r. 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Daleka podróż” — film ang. 21.20 „Żniwa ’88. 21.30 Czas — mag. publ. 22.05 Konwój: Słupsk—Łeba. 22.55. DT.

Sobota 13 VIII — 8.10 Tydzień na działce. 8.40 Piłkarska kadra czeka. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Kino Najmłodszych: „Fałszywy książę” — baśń prod. CSRS-RFN. 10.30 DT — Wiadomości. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.25 Belloną — wojsk. pr. publ. 11.55 „Wędrówki dalekie i bliskie” — „Wyspa słońca” — film dok. prod. pol. 12.35 W świecie ciszy. 13.05 A na polach żniwa. 14.15 Program sobotni. 14.20 „Stary młyn” — tel. film dok. 14.50 Antologia dramatu powszechnego: A. Wampiłow — „Niezrównany Nakoniecznikow”. 15.45 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 16.15 Los. D. Lotka. 16.25 Konwój. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Pod jednym dachem” (7) — serial obycz. CSRS. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc, 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00. „Samotnik” — film fab. franc. 21.45 Tydzień w polityce. 21.55 Tel. Przegląd Sportowy. 22.25 Hit ’88 — Lady Pank. 23.15 DT. 23.20 Pr. niedzielny. 23.25 Anegdoty teatralne Igora Śmiałowskiego. 23.30 Kino Nocne: „Inspektor Bellamy” (7) — serial sensac. austral.

Niedziela 14 VIII — 7.00 TTR — s. II Zajęcia wakacyjne — Praca hodowlana nad trzodą chlewną. 7.20 TTR — s. IV Zajęcia wakacyjne — Rozród trzody chlewnej. 7.40 Pr. dnia. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Kino Teleferii: „Słoń z indyjskiej dżungli” — film przygodowy prod. radz.-hinduskiej. 10.30 DT — Wiadomości. 10.35 „W królestwie owadów” (3) — serial przyr. prod. franc. 11.05 Zajechał wóz do Zawiercia (1). 11.35 Siedem anten. 12.05 Kraj za miastem. 12.35 Zajechał wóz do Zawiercia (2). 13.05 Tel. Koncert Życzeń. 13.50 Pr. dnia. 13.55 Zajechał wóz do Zawiercia (3). 14.25 Tel. film dok. 14.50 Polityka, politycy. 15.20 „W kamiennym kręgu” (12 i 13) — serial brazyl. 17.15 Teleexpress. 17.30 Mistrzostwa Europy juniorów w boksie — Gdańsk. 18.10 Marek Sierocki zaprasza. 18.30 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Komediantka” (2) — serial TP. 20.55 Sportowa Niedziela. 21.25 Konwój. 22.15 Siedem dni na świecie. 22.25 DT. 22.40 „W kamiennym kręgu” — serial brazyl.

Poniedziałek 15 VIII — 17.00 Pr. dnia. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Tajemnica Enigmy” (7) — serial TP. 18.30 Piknik Country — Mrągowo ’88. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV — Spektakl na bis: W. Gombrowicz — „Ferdydurke”. 22.10 Żniwa ’88. 22.25 Śladami pieriestrojki (3). 22.45 DT.

Wtorek 16 VIII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie — Krąg. 9.30 Kino Teleferii: „Samochodzik i Templariusze” — serial TP. 10.00 DT — Wiad. 10.10 DT — Reforma gosp. 10.25 „Złote obrączki” (3) — serial hiszp. 16.50 Pr. dnia. 16.55 Tel. Informator Wydawniczy. 17.15 Teleexpress. 17.30 Tel. film dok. „Król puszczy”. 18.20 Flesz — pr. muz. 18.50 Dobranoc. 19.00 Kram. 19.30 Dziennik. 20.00 „Złote obrączki” (3) — serial hiszp. 21.00 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.25 Dzwon Czarnobyla — pr. dok. 22.50 DT.

Środa 17 VIII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie Najmłodszych: — Tato, już lato. 9.30 Kino Teleferii: „Szagma, albo zaginione światy”. 10.00 DT — Wiad. 10.10 „Trzy dni na rozmyślanie” (2) — film krym. radz. 17.00 Pr. dnia. 17.05 Los. Ex. i Super Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Ginąca przyroda” (8) — film przyr. węg. 18.00 Spotkanie z pisarzem — Wasyl Bykow. 18.35 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Kalejdoskop — My i świat. 19.30 Dziennik. 20.00 XXV Międzynarodowy Festiwal Piosenki Sopot ’88 (1) — Konkurs o „Grand Prix” Festiwalu. 21.30 Żniwa ’88. 21.45 XXV Międzynarodowy Festiwal Piosenki — Sopot ’88 (2). 23.15 DT.

Czwartek 18 VIII — 8.45 Domator. 8.55 Kino Teleferii: „Bajka o gwiezdnym chłopcu” (1) — film fab. radz. 10.00 DT — Wiad. 10.10 „Zakaz wjazdu” — film TP. 17.10 Pr. dnia. 17.15 Teleexpress. 17.30 Kinomania — mag. publ.-kult. 18.25 Za każdy dzień twój — wojsk. pr. publ. 18.50 Dobranoc. 19.00 „Teraz” — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 XXV Międzynarodowy Festiwal Piosenki — Sopot ’88. 21.25 Pegaz. 21.45 XXV Międzynarodowy Festiwal Piosenki — Sopot ’88. 23.10 DT.

Bielsk Podl. Recital w ogrodzie elfów — rum. 15—16. Opowieść Harleja — pol. 17—21.

Czeremcha Rozpiętość skrzydeł — radz. 17. Galopem przez puszczę — węg. 20—21.

Michałowo Kopalnia króla Salomona — USA 16—19. Tysiąc mld dolarów — fr. 20—21.

Hajnówka Głupcy z kosmosu — ang. 15—16. Greystoke: legenda Tarzana władcy małp. 17—18. Werdykt — USA 21.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль новы	Стыль стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах	Месяц усх.-зах
нядзеля	14	1	Альфрэда, Эўзебія	Маккавеяў, Саламоніі	4.17-19.03	6.09-19.38
панядзелак	15	2	*П.Д. Марыі Зельнай*	Сцяпана, Васілія	4.19-19.01	7.20-19.47
аўторак	16	3	*Роха*, Іахіма	Кузьмы, Антона	4.21-18.58	8.30-19.56
серада	17	4	Яцка, Мірона	Канстанціна, Яўдокіі	4.22-18.56	9.41-20.05
чацвер	18	5	Браніслава, Галены	Яўсцігнея, Іаанны	4.24-18.54	10.55-20.17
пятніца	19	6	Баляслава, Юльяна	*Праабраж. Гасп. Спаса*	4.26-18.52	12.12-20.33
субота	20	7	Бернарда, Сабеслава	Марыны, Пімена	4.27-18.50	13.32-20.55

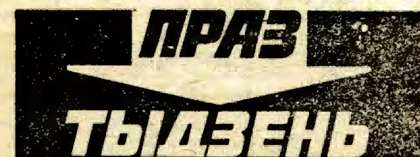

Беларуская песня ў Мельніку над Бугам ● Садружнасць шклавараў з Беластока і Барозаўкі ● Колькі аўтамашын у ЗША? — прабуе даведацца А. Барскі ● У „Прысутнасці” пра рэйд і „Рэй” ● Што ў хлопцаў з Рыбалаў? ● За чыстае паветра ● Капліца ў Войшках ● Карэспандэнцыі Аўроры, Мароза і Гаўрылюка ● Гутаркі аб мове ● Парады Сэрцайка, Астрона і Гаспадыні ● Зорка ● Гумар ● Песня „Цячэ вада ў ярок”.

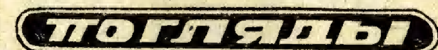

(Працяг са стар. 5)

вай канферэнцыі, якую толькі што правялі ў Беластоку. (...)

Шаноўныя сабраныя! Беларускі літаратурны рух у Польшчы з'яўляецца найпрыгажэйшым праявам беларускасці і нашай нацыянальнай таясамасці. У ім праяўляецца ўсё тое, што найпрыгажэйшае ў нашай нацыі. Трэба зрабіць усё, каб беларускае слова: і тое з „Нівы”, і тое з літаратурных зборнікаў, і тое з „Беларускіх календароў” — трапляла ў кожную беларускую хату, у кожную беларускую сям'ю. На жаль, так не ёсць. Нямала ў нас такіх беларусаў, якія робяць усё, каб адгарадзіць сваіх дзяцей ад роднага слова. Не разумеюць яны, што, аддзяляючы сваіх дзяцей ад беларускага слова, робяць усё, каб з родных дзяцей зрабіць сваіх ворагаў.

Нас на гэтай зямлі не пасяліў ні адзін з польскіх каралёў і ні адзін з рускіх цароў. Мы на гэтай зямлі вечныя, як вечныя на ёй камені, дрэвы і рэкі, як вечныя над ёю зоры, сонца і месяц. Мы тут у сябе дома, а не госці. Народная Польшча стварыла спрыяльныя ўмовы для развіцця многіх галін дзейнасці на карысць беларускай справы. На жаль, не ўсе гэтыя магчымасці ўласціва выкарыстоўваем. Справа ў тым, каб усе мы гуртаваліся ў радах БГКТ і рабілі больш, чым дагэтуль, для беларускасці. Іншыя народы будуць шанаваць нас толькі тады, калі і мы будзем шанаваць самі сябе. (...)”

(л)

Жывыя карэнні

(Працяг са стар. 4)

стаўку як палкоўнік і да канца сваіх дзён выкладаў у Свярдлоўскім сувораўскім вучылішчы, меў 15 дзяржаўных узнагарод. Сямён Карпавіч быў галоўным механікам краснагвардзейскага кранавага завода (працаваў там 40 год).

Не растрацілі жыцця бежанцы з Дзянісак, жыхары Савецкага Саюза.

У гэтым годзе ўнукі Анны Карпаўны зноў наведаюць малую айчыну сваёй бабулі, нізінную краіну Беласточчыну, адкуль пыльнымі дарогамі Гандзю і яе братоў накіравала гісторыя на ўсход.

апр. **Міра Лукша**

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзяць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

2012. Аляксандр Ярашэвіч (Саколка) — 2000 зл.
2013. ПОМ у Бельску-Падляшскім — 10000 зл.
2014. Незалежныя прафсаюзы працаўнікоў БЗПВ імя Сяржана, Праўленне аддзела ў Міхалове — 6000 зл.
2015. Гмінная ўправа ў Нурцы-станцыі — 6000 зл.
2016. Узносы сялян у Кааператыўным банку ў Нараўцы — 3800 зл.
2017. Уладзімір Ліцкевіч (Белавежа) — 1200 зл.
2018. Узносы сялян у Кааператыўным банку ў Чыжах — 1500 зл.
2019. Вера і Аляксандр Харкевічы (Ляшукі) — 3000 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul Wyzwolenia 6 Тэлефон 28-89.

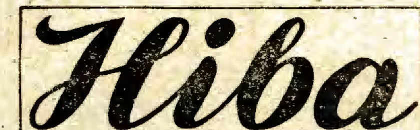

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Налоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Ала Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa”
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1040 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów.
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsca zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty” na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch”
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego [illegible]

Zam. 1397/88 r. Nakład 3.300 egz. E-3.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

ВЯСЕННЯЯ МЕЛОДЫЯ

Сл. М. Калачынскага
Муз. Ю. Семянякі

Вясну не гукалі з-за весніц,
Пад звон капяжоў ля акна
Сама папрасілася ў песню (2 разы)
Руплівая наша,
Імклівая наша вясна.

Прайшла па дарозе шырознай
Праз рэкі, палі, гарады,
І ўсталі, бы ў казцы дзівоснай,
(2 разы)
Бялюткія хаты,
Цянюткія нашы сады.

Душа ў далячыні імкнецца,
Прывольна пад небам ісці,
Як светла і добра на сэрцы, (2 разы)
Як добра на сэрцы,
Як хораша нам у жыцці!

АТЭІСТ

У аднаго п'яніцы спыталі:
— Чаму ты лічыш сябе атэістам?
— Таму, што п'ю бязбожна, — адказаў п'яніца.

— Не трэба. Мы жанаты!

НІЎКА

С. МИЛИЋ

НЕ ТЫЯ СВЕДКІ

Пад зорным небам. Ён сказаў:
— Няхай гэтыя мільярды зорак будуць сведкамі таго, як цябе кахаю!
— Павінна табе сказаць, — прамовіла яна, — што два сведкі пры рэгістрацыі шлюбу мне былі б больш да спадобы.

*

...ЯК ПАДУШАЧКА

— Спякла я сёння, галубачка, пірог свайму мужу. Ды пірог гэты быў такі румяны, бышцам яблык, а пухленькі, як падушачка.

А ён жа, нягоднік, як кіне ў мяне гэтым пірагом у плечы, то так, як каменем. Яшчэ цяпер баліць.

— Я придумал новое упражнение для гимнастики йогов...

Рисунок И. Оффенгендена.

Жанчына для мужчыны заўсёды загадка! Каб разгадаць яе, мужчыны жэняцца або разводзяцца...

Я. Іванаў

ВЯСНОЙ

Яшчэ не носяцца ў паветры ашалелыя хрушчы, не пікіруюць зухавата на прыгожыя кветкі бэзу, ад якога звычайна і ў старых галовы кружацца... Але вечар павясноваму цёплы. З прыемнасцю прайшоўся б, пашпацыраваў, калі б...

Чорт пабяры, не магу я болей чуць гэтага брыдкага піскляваrа голасу жончынай сваячкі Марылі! Лалдоніць і далдоніць. Манташыць і манташыць. Аніякія таблеткі ад галаўнога болю не памагаюць ужо, хоць па кілаграму іх глытай. Трэцюю гадзіну без перапынку перамывае костачкі сваім суседзям. Ды яшчэ кожны раз крычыць мне з кухні:

— Мікалай Сямёнавіч, ці чулі вы што-небудзь такое?

— Якое... такое?

— Такое, якое...

А каб цябе, родненькая, з тваімі плёткамі! Балаболка няшчасная... Відаць, жонка на кухні ўвесь посуд перамыла, а гэтая — усё балбоча. Яшчэ ж званіць па тэлефоне будзе розным сяброўкам...

— Мікалай Сямёнавіч! Вы чулі? Суседка ў мяне новая... Ага, нядаўна пераехала. Удава — маладая, прыгожая такая...

Ну, вось цяпер пайшла распісваць: колькі ў суседкі мэблі, ды якая, якія сукенкі, ды колькі.

—Апранецца, прыбярэцца — лялька! На такіх мужчыны ляпяць, як тыя матылькі на святло... Ой, не пашанцавала жанчынам з нашага пад'езда, ха-ха-ха! Каго-небудзь абавязкова падчэпіць...

— А раптам твайго Трафіма, Марыля? — не вытрымлівае і кіпіць жонка. — Пакідаеш заўсёды аднаго... Глядзі, дзеўка! Не дарма гавораць: сівізна ў бараду — чорт у рабро...

— Ха-ха-ха! — зноў весела рагоча Марыля. — Майго дзеда... падчэпіць? Ды яму, дзівачка, акрамя тэлевізара нічагусенькі не трэба... Хочаш, зараз нават пазваню мужу — раскажу, як ты тут яго бэсціш... Пасмяецца! Ці не, не, дзынкну лепш гэтай удаўцы, не пацешу, гаротніцу...

У прыадчыненыя дзверы я бачу, як таўставатая Марыля сунецца калідорам да тэлефона, набірае нумар і пачынае манерна „алёкаць".

— Алё, алё... Мабыць, яна спіць ужо? Алё! Хто гэта? Трафім?! Што ты там робіш?!

— ...

— Тэлевізар глядзіш?! Свайго нямашака, га? Вось як... Вось як...

Ну і фокус, ну і нумар!

Ачумела Марыля, маўчыць, усхваляваная, гнеўна дыхае ў тэлефонную трубку. Умомант знікае ўся яе напышлівасць, гарэзлівасць, твар пакутліва моршчыцца, чырванее: вось, вось заплача. Мінае хвіліна, другая, і пякучая рэўнасць ахоплівае жанчыну. Ужо дрыготкім, нейкім чужым трагічным голасам яна паўтарае:

— Ён там... У яе...) Там ён...

Якія толькі грэшныя карціны не малюе яе ўяўленне!

Жонка спачувальна абдымае сваячку, супакойвае: „Ну і што, калі зайшоў, ну і што?" А я... Я, здаецца здагадваюся, у чым справа. Як следчы, строга пытаюся:

— Марыля, куды ты хацела пазваніць спачатку?

— Дамоў...

Раптам Марыля робіць вялікія вочы, пазірае на мяне, здзіўляецца, атарапела, а потым скеміўшы, пачынае нервова смяяцца і ўжо не гаворыць, а радаена, шчаслівa крычыць у тэлефонную трубку:

— Трафімка, я зараз жа еду!

Едзь, галубка... Нарэшце!

Пунктуальнасць
Малюнак У. Гальбы.

КОНІ

Коні верна служылі і служаць чалавеку.

Хто меў дачыненне з коньмі, добра ведае, што яны разумныя і інтэлігентныя істоты, а апрача таго вельмі чыстыя. На жаль, за свае пакутлівыя паслугі наогул не былі належна шанаваныя, хаця здаралася, што некаторыя імператары ставілі коням помнікі і нават узнагароджвалі іх медалямі. І зусім было б нармальна, каб у сельскагаспадарчых мясцовасцях дзе-ніздзе стаялі помнікі — коні.

Але я хачу сказаць некалькі слоў аб іншых конях, аб конях двуножных і двуручных, аб гандлярах замежнай валюты, якіх называюць „коньмі".

Аб гэтых „конях" не скажаш, што яны цяжка працуюць для дабра чалавека, і не дапусціш думкі нават стаўлення ім помнікаў. Яны нажываюцца на гандлярстве, не плацяць падаткаў ды і з сумленнасцю іх бывае па-рознаму.

Адзін „конь" расказваў, што ў Будапешце два гады гандляваў доларамі, а па дакументах лічылася, што ён ходзіць штодзённа на работу. І ўсё ў парадку, і нават стаж працы не прападае. Не жыццё, а маліна.

(МХ)

Чалавек дыхае вальней, калі трымае язык за зубамі.